

ANKARA
KALKINMA AJANSI

ANKARA

VETARIM

2 0 1 6

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

2. GENEL TARIMSAL EKONOMİ

2.1 Nüfusun Genel Yapısı

2.2 Temel Ekonomik Göstergeler

3. ARAZİ KULLANIMI VE SU KAYNAKLARI

3.1 Arazi Kullanımı ve Ankara'daki Tarım Alanları

3.2 Ankara'da Mevcut Sulama Yapısı ve Su Kaynakları

4. BİTKİSEL ÜRETİM

5. HAYVANCILIK VE HAYVANSAL ÜRETİM

6. ANKARA'DA TARIMA DAYALI SANAYİ

7. TARIMSAL ÜRETİCİ BİRLİKLERİ

8. PROJE BAZLI TARIMSAL DESTEKLER

9. GENEL DEĞERLENDİRME

10. ANKARA İÇİN GELECEĞE YÖNELİK TARIMSAL BEKLENTİLER

11. KAYNAKLAR

1. GİRİŞ

Türkiye nüfusunun 80 milyona yaklaştığı günümüzde, artan nüfusun başta beslenme olmak üzere giyecek ve barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması için tarım sektörü büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan da istihdam olanakları bakımından tarım sektörü geçmişten günümüze önemini koruyan stratejik bir sektör olmayı sürdürmüştür. Tüm nüfusun beslenme ihtiyaçlarına cevap vermekte olan, tarım sektörünü diğer sektörlerden ve çalışanlardan bağımsız düşünmemek gerekir. Nüfus araştırmalarıyla dönemine damga vuran ünlü ekonomist Thomas Malthus 1700'lü yılların sonunda, nüfusun geometrik bir şekilde artarken yiyecek arzının aritmetik bir şekilde artacağından ileride gıda açlığının kaçınılmaz olduğu tezini ortaya atmıştır. Malthus teorisinin çürütülmesi ancak 1940'lı yıllarda başlayıp 1960'lı yılların sonuna kadar devam eden yeşil devrim ile olmuştur. Modern sulama projeleri, pestisitlerin yaygın bir şekilde kullanılması, sentetik nitrojen gübreler ve yüksek verimliliğe sahip ürünlerin tarım sektörüne girmesi üretim patlamalarına ve dikkate değer verim artışlarına yol açmıştır. Bir örnekle açıklanacak olursa, gerek yeşil devrimin doğrudan etkisi gerekse korumacı yaklaşımlar Avrupa Birliği'nin bir dönem süt gölleri ve tereyağı dağları ile anılmasına neden olmuştur. Son 20 yıllık dönemde gündemdeki yeri gittikçe artan iklim değişikliğinin tarım sektörü üzerindeki muhtemel etkileri ve dünya nüfusunu tehdit altına alan gıda güvencesi sorunu, pestisit ve genetiği değiştirilmiş organizmalardan kurtuluş yolunda tekrar yeşil devrim öncesi tarımsal üretime dönme arzusu, tüketicilerin bu yöndeki beklentileri, yaşanan yerdeki yerel ürünleri tüket kampanyaları tarım sektörünü tekrar odak noktası yapmıştır.

Dünyanın tarım politikaları bakımından Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) en önemli korumacı yapılar olup bu ülkelerde tarımsal destekler içerisinde tarımsal bilgi ve inovasyon son yıllarda ağırlık kazanmıştır. OECD tarafından yayımlanan "Tarım Politikası İzleme ve Değerlendirme Raporu"nda belirtildiği üzere Türkiye'de genel hizmetler destek tahmininde tarımsal bilgi ve inovasyona ayrılan pay (% 2 den daha az) yok denecek kadar az olup, desteğin büyük bir kısmı tarımsal altyapının bakımı ve iyileştirilmesinde kullanılmaktadır. İkinci yüksek payı ise teftiş ve kontroller oluşturmaktadır.

Türkiye dünyanın önde gelen tarım-gıda ihracatçısı ve ithalatçısı ülkelerinden birisi olmasına rağmen, tarım sektörünün yarattığı katma değer bakımından OECD ülkeleri içerisinde en alt sıralarda yer almaktadır. Nüfusunun yaklaşık ¼'nin kırsal alanlarda yaşayıp tarımsal aktiviteyle uğraştığı ülkemizde tarım sektörünün Gayri safi katma değer içerisindeki payı 2011 yılında %

9 düzeyindedir. Toplam işlenen tarım alanı son 19 yıllık süreç içerisinde % 18,1 oranında bir düşüş göstererek 20,7 milyon hektara gerilemiştir. İşlenen tarım alanları içerisinde organik tarım üretimi bakımından ise gerek OECD gerekse AB ortalamasının çok altındadır. Fakat tarımda kullanılan nitrojen, pestisit ve fosfor bakımından gelişmiş ülkelerin oldukça altındadır. Diğer yandan Türkiye'de hammadde şeker pancarı, mısır, buğday ve odunsullar gibi şeker, nişasta veya selüloz özlü tarımsal ürünlerin fermentasyonu ile elde edilen ve benzinle belirli oranlarda harmanlanarak kullanılan alternatif bir yakıt olan biyoetanol üretimine son yıllarda bir rağbet olup 2011 yılında 38 ton üretilmiştir. Bu rakam Kanada ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde sırasıyla 903 ve 429 tondur.

Ankara ilinde yaşayan kırsal nüfus oranı 2007-2011 yıllarını kapsayan 5 yıllık dönemde yaklaşık % 60,48 oranında bir düşüş göstererek 2011 yılında 128.777 kişi olmuştur. 2012 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyesi yasası ile köylerin mahalleye dönüşmesi ile birlikte kır-kent nüfus ayırımı ortadan kalkmıştır. Önceleri kırsal alanlara Valilik ve Kaymakamlık yoluyla hizmet götüren İl Özel İdaresi ve Köylere hizmet götürme birliklerinin yerini Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı almıştır. Ankara'da kırsal alanlarda yaşayan nüfusun hızlı düşüşünün sonucu olarak işlenen tarımsal alanları azalmıştır. Nitekim son 19 yıl içerisinde toplam işlenen tarım alanı % 9,3'lük bir düşüş göstererek 1.190.227 hektara gerilemiştir. Ankara tarımının 2004 yılında % 3,4 olan GSKD içerisindeki payı 2011 yılında % 2,58'e gerilemiştir. Tarım sektörünün dış ticaret payı ise 2002 yılında % 3,95 iken bu oran 2014 yılında %1,71'e düşmüştür. Benzer olmayan bir şekilde ithalattaki payı ise aynı yıllar arasında % 2,25'ten % 5,97'ye yükselmiştir.

Ankara ili bitkisel üretim bakımından ülkemizin önde gelen illerinden birisidir. Geniş arazi varlığıyla birçok ürünün üretimi için elverişli olan Ankara ili toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkilerin Türkiye'ye oranı yaklaşık % 5'tir. 2014 yılında Nadas'a ayrılan alanların oranı % 8 gibi yüksek bir değere karşılık gelmektedir. Ankara'da üretilen sebze ve meyve ürünlerinin Türkiye oranı ise sırasıyla %5,4 ve % 0,9'dur. Hayvansal üretim bakımından ise Ankara özellikle kümes hayvanları başta olmak üzere koyun yetiştiriciliği ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde önemini yıllar itibarıyla korumuştur. Özellikle, yıllar içerisinde verimliliği yüksek olan kültür ve melez ırkı büyükbaş hayvanların toplam hayvan varlığı içerisindeki oranında dikkate değer artışlar gerçekleşmiştir. Örneğin, 1991 yılında % 31 olan yerli siğir oranı 2014 yılında % 18'lere düşmüş, yerli ırk kültür ve melez ırklarla ikame edilmiş olup verimlilikte önemli artışlarla sonuçlanmıştır. Örneğin, 2014 yılına ait hesaplamalarda sırasıyla kültür ırkı siğir, melez ırkı siğir ve yerli ırk siğirin verimlilik oranları siğir başına yıllık 4.035.376, 2.505.022 ve 1.305.013 ton süt olmuştur. Destekleyici şekilde, Ankara'nın bitkisel üretim, canlı hayvan ve

hayvansal üretim değerlerine bakıldığında ise 2014 yılında Türkiye oranları sırasıyla % 2.56, % 2.42 ve % 1.30'dur.

Tarım sektöründe kredi mekanizmasında geçmişte kamu bankası olarak Ziraat Bankası uzun yıllar tekel olarak hizmette bulunmuşken son 15 yıllık süreçte özel bankaların tarım sektörüne ilgileri artmıştır. Ankara'nın tarım sektöründe kullandırılan kredi bakımından Türkiye'ye oranı 1997 yılında % 60,1'e çıkmış sonraki yıllarda tarımdan çekilen nüfusla birlikte sert düşüşler yaşamış ve 2013 yılına gelindiğinde % 0,9 olmuştur.

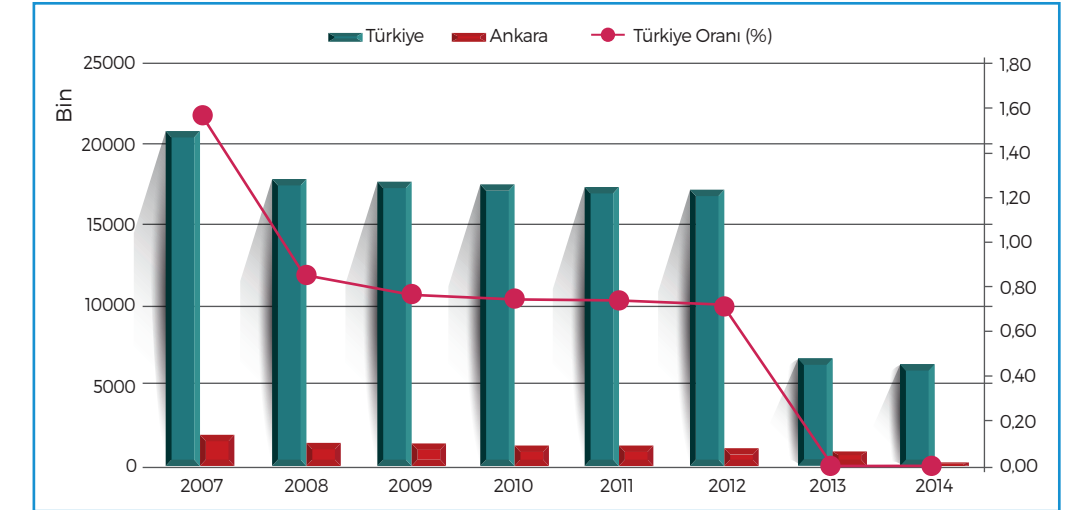
Bu çalışma ile Ankara tarımının 1991-2014 yılları arasında 23 yıllık süreç içerisinde almış olduğu yol genel tarımsal ekonomik verilerin yanı sıra, arazi kullanımı ve su kaynakları, bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, üretici birlikleri, proje bazlı destekler, genel bir değerlendirme ve Ankara'ya yönelik gelecek tarımsal beklentiler altında incelenmiştir. İnceleme yapılırken Ankara'nın gelişim seyri ile Türkiye'nin gelişim seyri karşılaştırılarak Ankara'nın güç kazandığı ve güç kaybettiği ürünler üzerinde durulmuştur. Ankara'nın Başkent olma özelliğinden dolayı kırsal alanlara ve tarıma gerekli önemin geçmiş yıllarda verilmemiş olması, değerli tarım arazilerinin konut ve sanayi gibi tarım dışı alanlarda kullanımı, işlenen tarım arazilerinin her geçen yıl azalarak kendi nüfusunu kendi ürettiği kaynakla besleyememe tehlikesinin önümüzdeki yıllarda baş göstereceği sonucunu çıkarmak gerçekçi bir yaklaşım olarak öne sürülebilir.

2. GENEL TARIMSAL EKONOMİ

2.1 Nüfusun Genel Yapısı

Son 8 yıllık süreç içerisinde gerek Türkiye ve gerekse Ankara'daki kırsal nüfus keskin bir düşüş göstermiştir. Türkiye nüfusu 2007-2012 yılları arasında % 21,31 oranında bir düşüş göstererek 17 milyon 178 bine düşerken, aynı yıllar arasında Ankara'nın köy nüfusu % 62'lik ciddi bir düşüş göstererek 123.406'ya düşmüştür. 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasası ile birlikte, birçok köyün büyükşehir belediyelerinin birer mahallesi haline dönüşümleri gerçekleşmiştir. 2012 köy nüfusu ile 2014 yılına ait köy nüfusları karşılaştırıldığında ise Türkiye köy nüfusu % 62 düşerek 6.409.312 ve Ankara köy nüfusu ise dramatik bir şekilde tamamen kentli nüfus haline gelmiştir.

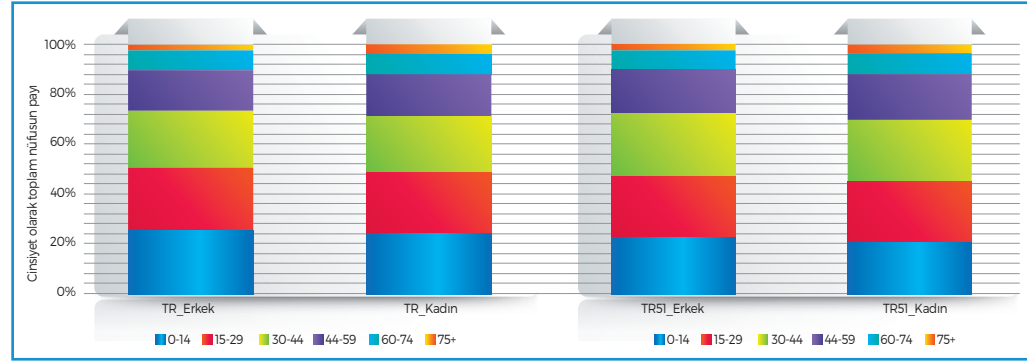
Grafik 1. Ankara İli Köy Nüfusu

TÜİK Bölgesel İstatistikler

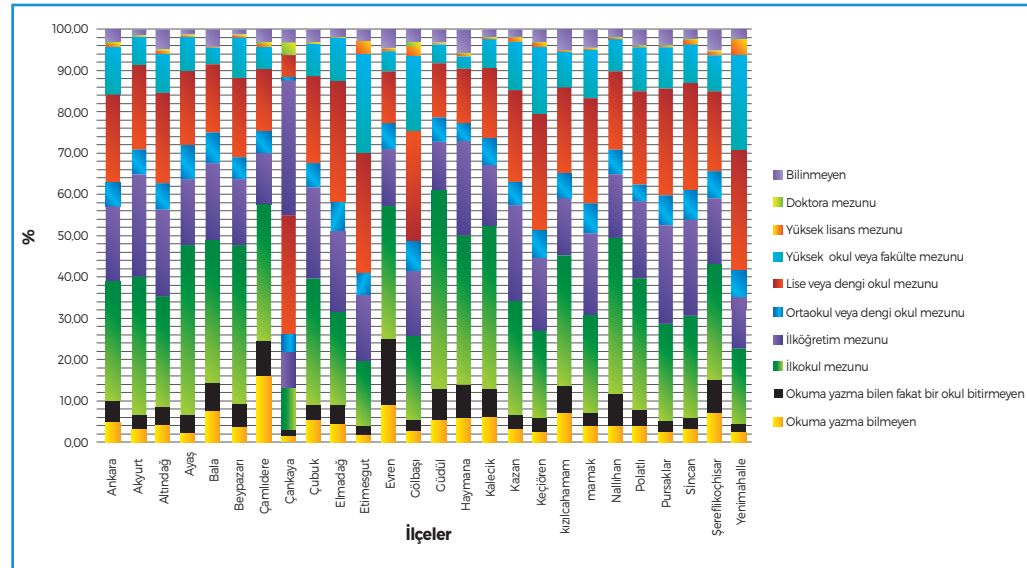
Nüfus yapısının Türkiye ve Ankara'daki dağılımının yer aldığı Grafik 2'de 0-14 yaş grubunda Ankara'daki nüfusun yaş dağılımının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir, 30-44 yaş aralığında Ankara'daki nüfus dağılımının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. 75+ yaş dağılımı incelendiğinde ise Ankara'daki erkek yaş aralığının Türkiye ortalamasından oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Grafik 2. Türkiye’de ve Ankara’da Toplam Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı, 2013

Ankara ilçelerinde yaşayan nüfusun eğitim durumunun verildiği Grafik 3’de açık bir şekilde görüldüğü gibi eğitim durumunun en düşük olduğu ilçeler Ankara merkeze en uzak olan Çamlıdere, Evren, Ayaş, Bala, Beypazarı ve Gündül ilçelerdir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise neredeyse tüm ilçelerde lise mezunlarının ağırlıkta olduğudur.

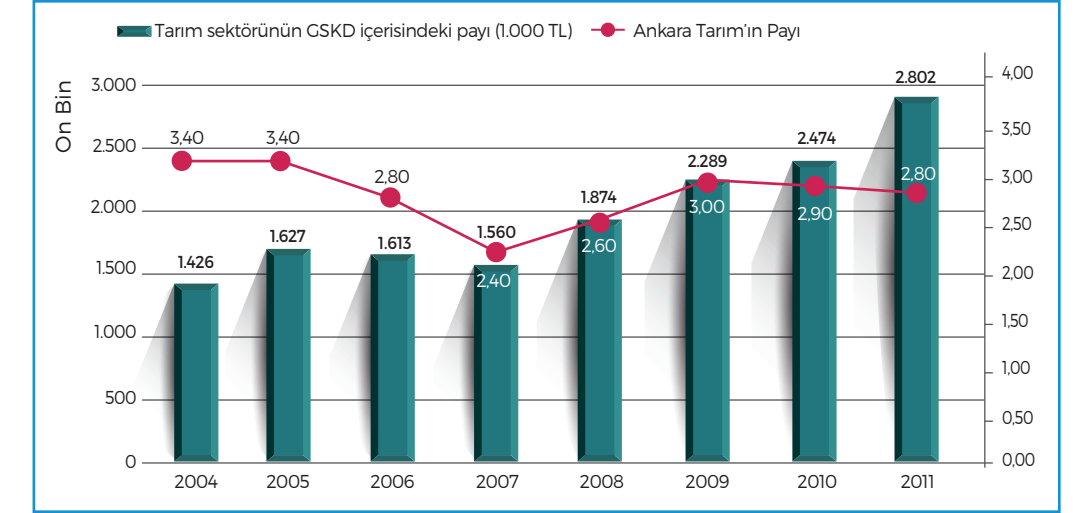
Grafik 3. Ankara İli ve İlçelerinde Eğitim Durumu, 2013

2.2 Temel Ekonomik Göstergeler

2004-2008 yıllarını kapsayan 5 yıllık süreçte Ankara ilinde Tarım sektörünün GSKD’den aldığı pay % 96 oranında artış göstererek 2.802.189.000 TL’ye yükselmiştir. Ankara’nın tarım, hizmetler ve sanayi sektörlerinin GSKD’den aldığı pay incelendiğinde ise 2004 yılında tarımın payı yüzde 3,40 iken 2011 yılında yüzde 2,80’e gerilemiştir.

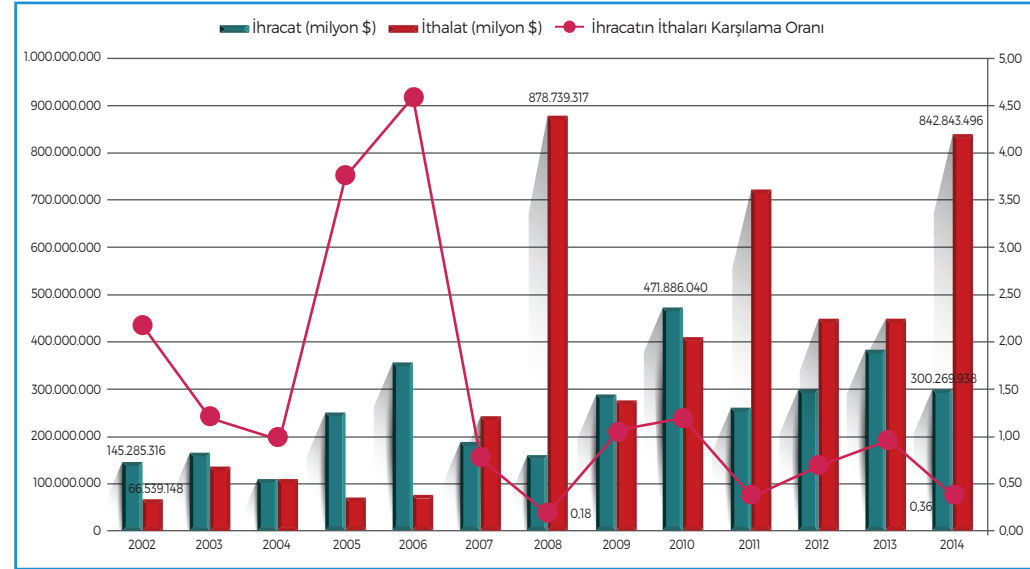
Grafik 4. Ankara İlinde Tarım Sektörünün GSKD’den Aldığı Pay

TÜİK Bölgesel İstatistikler

Grafik 5’te görüldüğü gibi, 2002-2014 yılları arasında Türkiye’nin tarım sektöründeki ihracatı % 286 oranında artış göstererek 17,5 milyar \$’a yükselmiştir. Aynı dönemde Ankara’nın tarım ihracatı ise % 107 oranında artarak 300 milyon \$’a yükselmiştir. 2002-2014 yılları arası Türkiye tarım sektörü ithalat miktarında % 378 oranında bir artış gerçekleşerek 14 milyar \$’a yükselmiştir. Ankara’nın ithalat miktarı ise % 1167 artarak 842 milyon \$’a yükselmiştir. Türkiye’nin tarım sektöründe ihracatın ithalatı karşılama oranı 2002 yılından 2014 yılına göre fazla bir değişiklik göstermemiştir. Ankara’nın tarım sektörü ihracatının ithalatı karşılama oranlarına bakıldığında ise, 2002 yılında 2,18 olan dış ticaret 2006 yılında 4,6’a yükselmiş, 2008 yılında 0,18’e gerilemiş ve küçükte olsa bir artışla 2014 yılında 0,36 olmuştur. Görüldüğü gibi, tarım sektörü dış ticaretinde dikkate değer bir açık bulunmaktadır. 2007 yılında yaşanan kuraklığın bir etkisi olarak 2008 yılında Türkiye ile paralel bir şekilde artan ithalatın ana kalemini başta tahıl ürünleri oluşturmaktadır. İthal edilen ürünlerde ise tahıl ürünleri ile sığır eti ve ürünleri ön sırada gelmiştir.

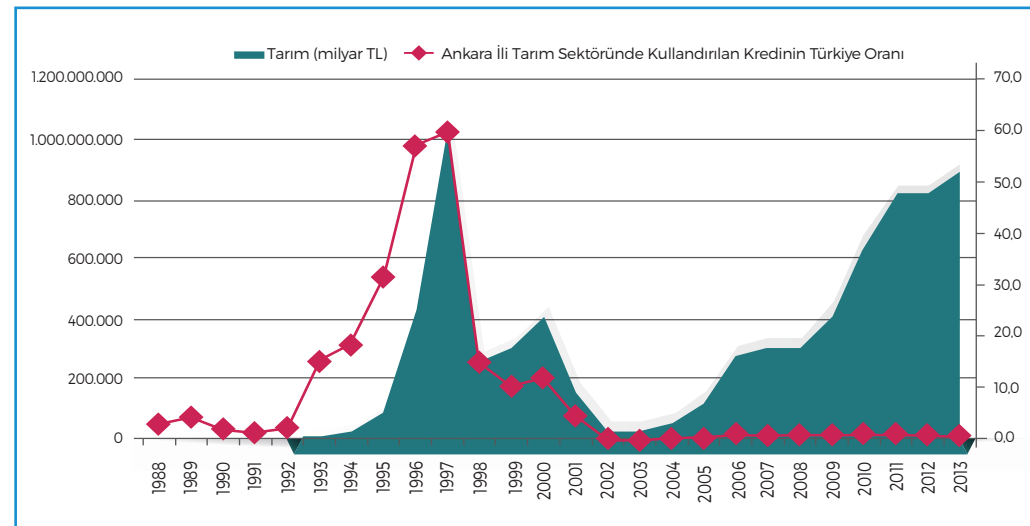
Grafik 5. Ankara İlinin Tarım Sektörü İhracatı ve İthalatı

TÜİK ISIC Dış Ticaret İstatistikleri

Ankara ilinde tarım sektöründe kullanılan kredi oranına bakıldığında 1996 yılında Ankara'da tarım sektöründe kullanılan kredinin Türkiye'de kullanılan kredi miktarına oranı % 62,91 olmuştur. Son 23 yıllık süreçte Ankara ilinde tarım sektöründe kullanılan kredi miktarı reel rakamlarla artmasına rağmen 2002 yılından günümüze Türkiye'de kullanılan kredi miktarı ile kıyaslandığında % 1 seviyesinde seyrettiği görülmektedir. Tarım sektöründe görülen bu duraklamanın sebeplerin başında, tarım sektöründen çekilmek zorunda kalan çok sayıda geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin yerini daha az sayıda profesyonel düzeyde faaliyet gösteren işletmeler gelmektedir.

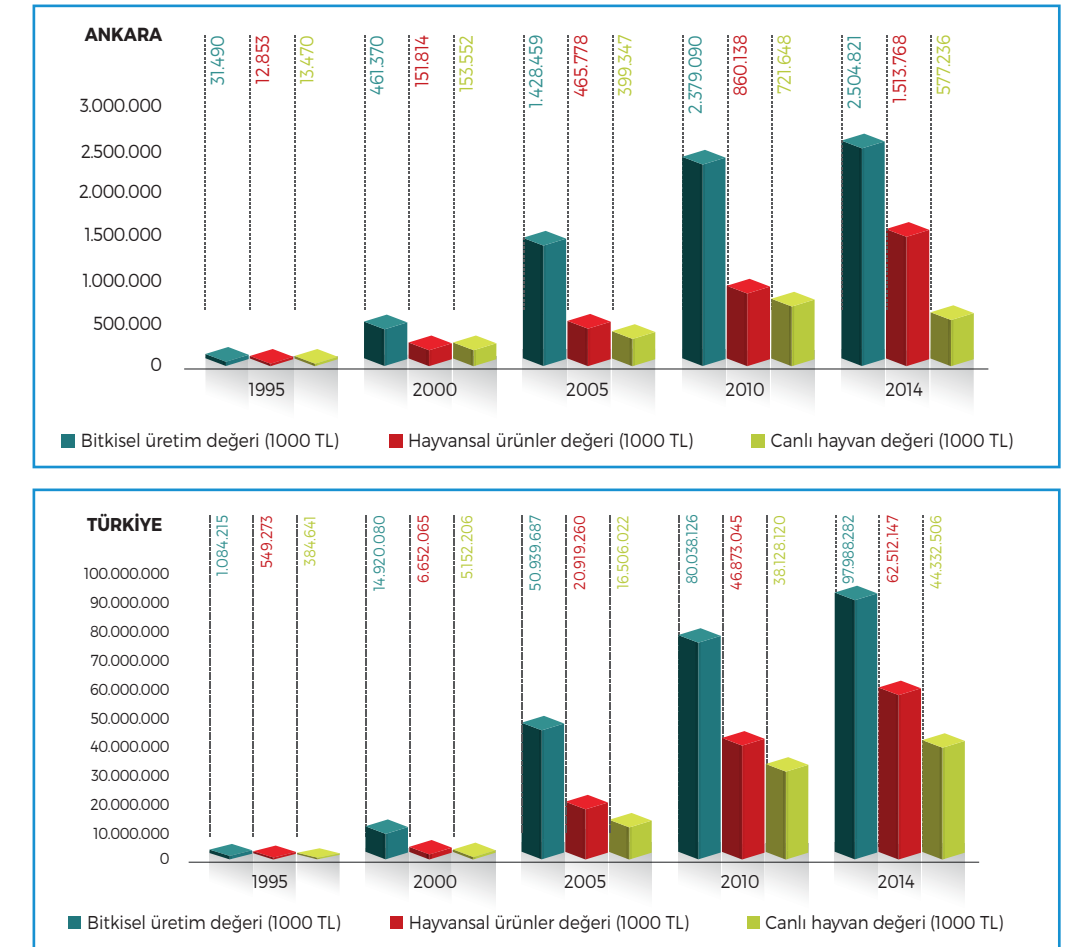
Grafik 6. Ankara İlinde Tarım Sektöründe Kullanılan Kredi Miktarı (Milyar TL)

Türk Bankalar Birliği 2012, Banka ve Sektör Bilgileri

1995-2014 yılları arasında tarım sektörü değerlerine bakıldığında, 1995 yılında Türkiye bitkisel üretim değeri 1,1 milyar TL iken bu oran 2014 yılında 98 milyar TL'ye yükselmiştir. 31,5 milyon TL olan Ankara bitkisel üretim değeri 2014 yılında 2.504.821.000 TL'ye ulaşmış olup 2014 yılı Türkiye oranı % 2,56'dır. Aynı yıllardaki canlı hayvan değeri Türkiye'de 549 milyondan 62,5 milyara yükselirken Ankara'da 12.853.000 TL'den 1.513.768.000 TL'ye ulaşmış 2014 yılı Türkiye oranı 2,42'dir. Hayvansal ürünlerin değeri ise Türkiye'de 384 milyondan 44 milyara artarken Ankara'da 13.470.000 TL'den 577.236.000 TL'ye ulaşmış olup 2014 yılı Türkiye oranı % 1,30 olmuştur.

Grafik 7. Türkiye ve Ankara İli Tarım Sektörü Üretim Değerleri

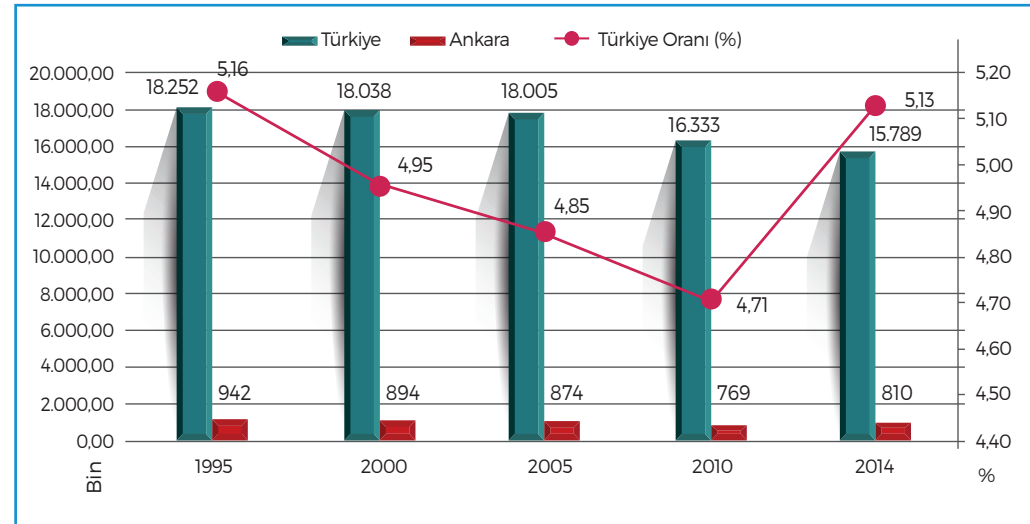
TÜİK Bölgesel İstatistikler

3. ARAZİ KULLANIMI VE SU KAYNAKLARI

3.1 Arazi Kullanımı ve Ankara'daki Tarım Alanları

Türkiye'de toplam işlenen tarım alanının ekilen alan miktarı incelendiğinde 1995-2014 yılları arasında 20 yıllık süreçte ekilen alan % 13,49 düşüşle 15.788.587 hektara düşmüşken aynı yıllarda Ankara'da ekilen alan miktarı % 13,49 oranında bir düşüş göstererek 810.134 hektara gerilemiştir. Ankara'da ekilebilen alanların Türkiye'deki ekilebilen alanlara oranı ise 2014 yılında % 5,13 olmuştur.

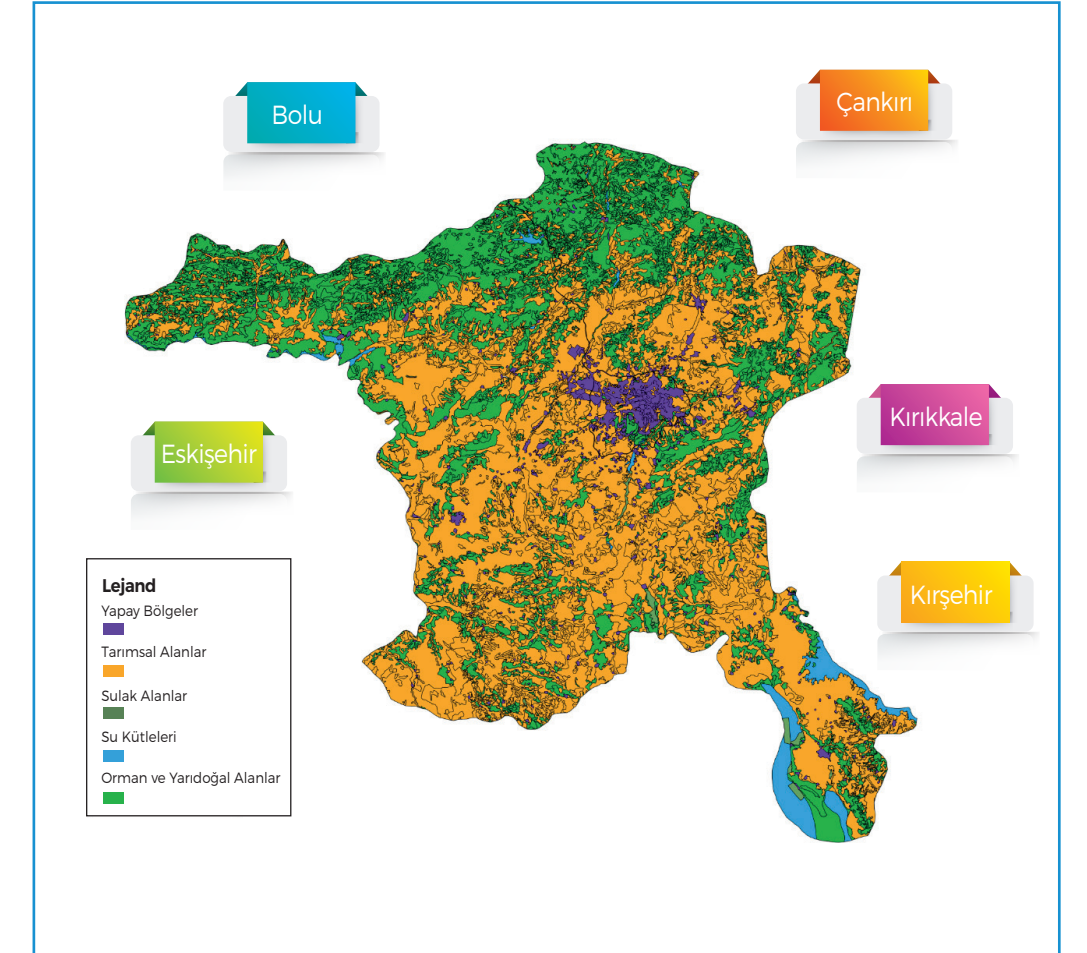
Grafik 8. Ankara İli Toplam İşlenen Tarım Alanının Ekilen Alan Miktarları (Hektar)

TÜİK Bölgesel İstatistikler

Corine arazi sınıflaması 2014 yılı verilerine göre Ankara ilinde sulu tarımın yoğunlaştığı yer Polatlı ilçesidir. Su kütleleri Şereflikoçhisar ve Evren ilçelerinde, karışık tarım alanları Haymana, Bala ve Gölbaşı ilçelerinde yoğunlaşıyorken çıplak alanlar şehrin batısında orman örtüsü ise şehrin kuzeyinde yoğunlaşmıştır.

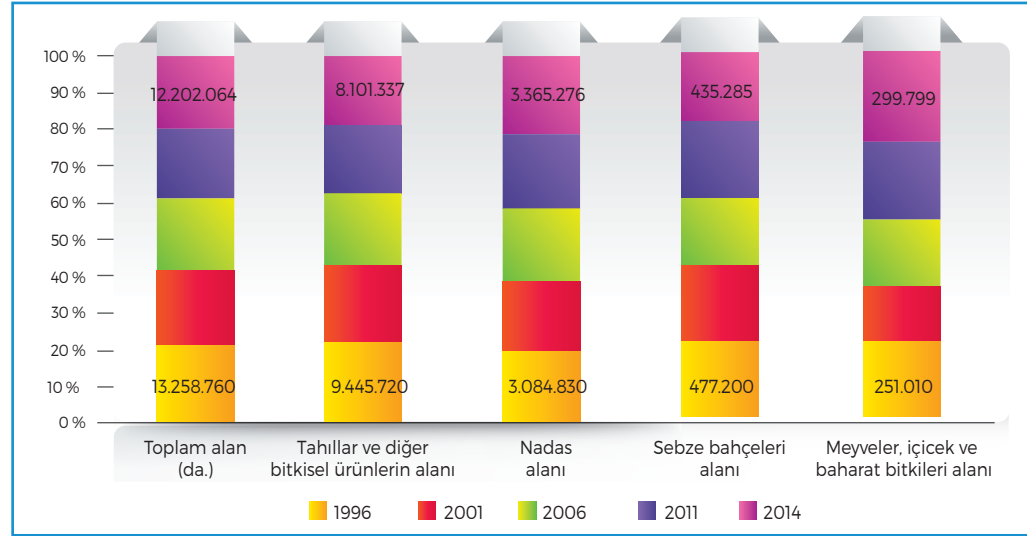
Harita 1. Ankara İli Arazi Örtüsü, 2014

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2014), Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü, Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Bölümü

1996-2014 yıllarına ait Ankara iline ait arazi dağılımı incelendiğinde, 13.258.760 dekar olan toplam alan, 2014 yılında 12.202.064 dekara gerilerken, tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı, nadas alanı ve sebze bahçe alanlarında dikkate değer düşüşler gözlemlenmiş, diğer yandan yarattığı katma değer göreceli olarak daha yüksek olan meyve, içecek ve baharat bitkileri alanında ise önemli bir artış gerçekleşmiştir. Polatlı en fazla hububat ekim alanına sahip ilçe olup Haymana ikinci, Bala üçüncü sırada yer almaktadır. Kazan ve Beypazarı en fazla sebze ekim alanına; Çubuk, Kalecik ve Kızılcahamam ise en çok meyve ve bağ alanlarına sahip ilçelerdir.

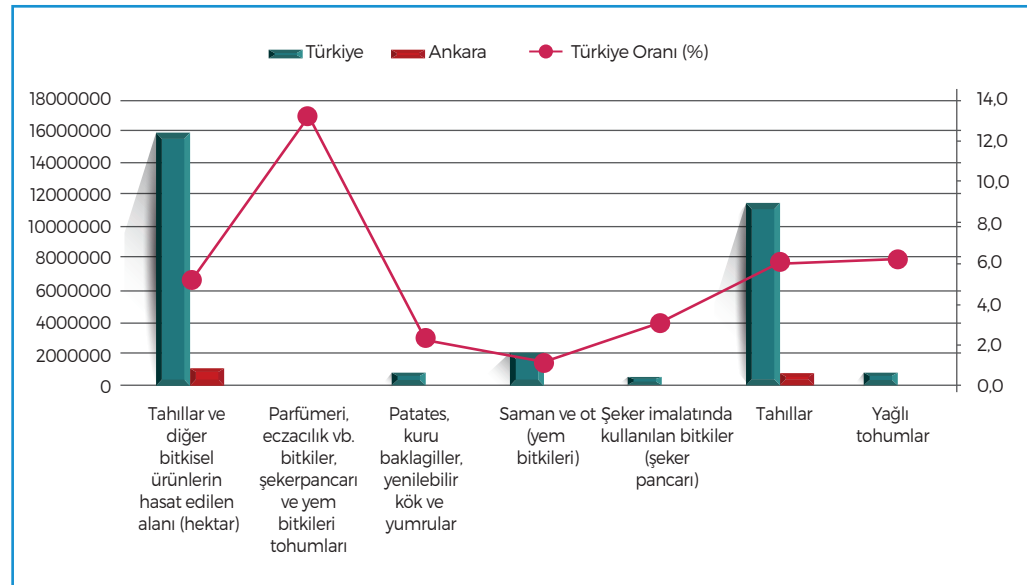
Grafik 9. Ankara İli Arazi Dağılımı

TÜİK, CPA Ürün Sınıflaması

2014 yılına ait Türkiye ve Ankara ilindeki arazi kullanımları incelendiğinde görülmektedir ki, en fazla ekim alanına sahip ürünü tahıllar oluştururken en az ekim alanına sahip ürünler parfümeri, eczacılık vb. bitkiler oluşturmaktadır. Ankara'nın ürün payı incelendiğinde ise, katma değeri daha yüksek olan parfümeri, eczacılık vb. ürünlerin ekiliş alanlarının Türkiye oranının yaklaşık % 12 gibi yüksek bir orana sahiptir. Diğer taraftan, Türkiye'nin son yıllarda ithal ettiği ürün gruplarını oluşturan saman ve yem bitkilerinde ise Ankara'daki üretim payının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Grafik 10. 2014 Yılı Alan Kullanımı

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Ankara ilinde, tarım topraklarının tarım dışında kullanım durumunun incelendiği Tablo 1'de görüldüğü üzere, 2005 yılında çıkarılan 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanununun yürürlüğe girmesine kadar izin verilen tarım dışı kullanım daha yüksek iken, 2005 yılında çıkarılan kanun ile birlikte, tarım topraklarının tarım dışına çıkarılması zorlaştırılmıştır. Ankara ilinde 2001-2005 yıllarını kapsayan 4 yıllık dönemde yaklaşık 94,5 bin hektar arazinin tarım dışı kullanımına izin verilirken, takip eden 9 yıllık dönemde ise oran yarıdan daha fazla bir oranda düşüş göstererek 42,5 bin hektara düşmüştür. 2013 yılındaki tarım dışı kullanıma izin verilen arazinin türüne bakıldığında ise % 37'lik bir kısmın mutlak tarım arazisi olduğu görülmektedir.

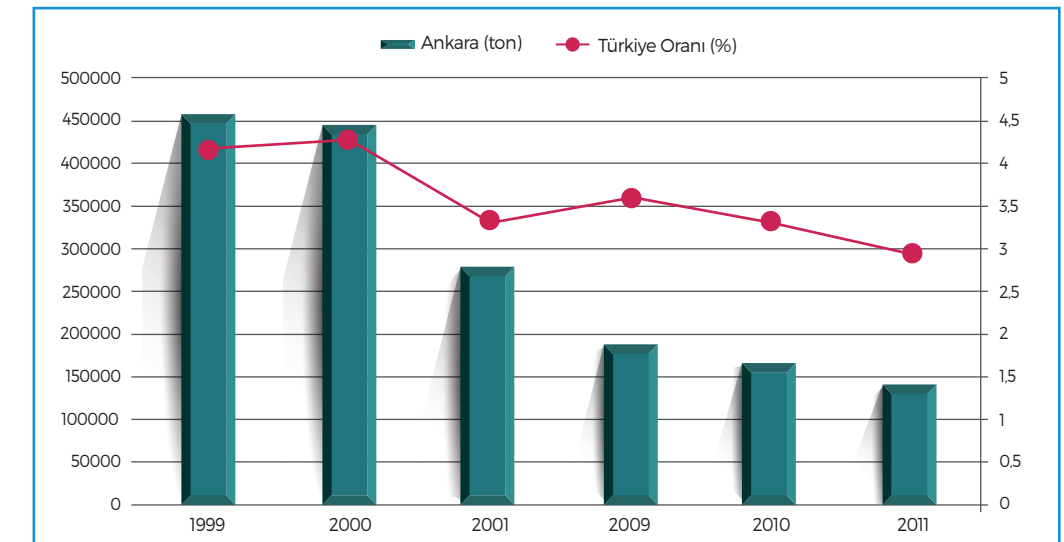
Tablo 1. Ankara İlinde Tarım Dışı Arazi Kullanım Durumu

Ankara İlinde Tarım Dışı Arazi Kullanımı	2001-2005	2005-2013
İzin Verilen (ha.)	94.484,17	42.521,2

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Kimyasal gübre kullanımı Türkiye'de diğer sanayileşmiş ülkeler ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. Grafik 11'de görüldüğü gibi, Ankara ilinde kullanılan kimyasal gübre tüketimi yıllar içerisinde sert düşüşler göstererek 2011 yılına gelindiğinde 142.408 tona düşmüştür. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın da kimyasal ilaç kullanımının azaltılmasına yönelik teşvikleri olmaktadır.

Grafik 11. Kümülatif Kimyasal Gübre Tüketimi

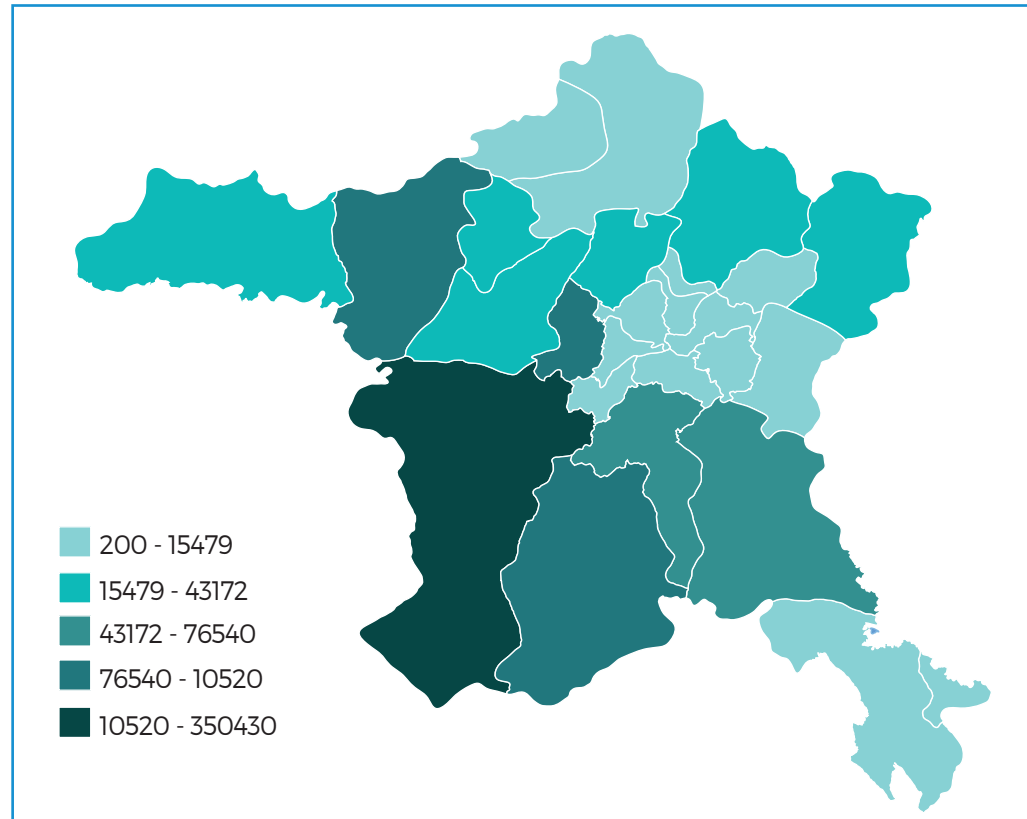
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Harita 2, 2014 yılına ait sulanan alan miktarını belirtmektedir. Sulanan alan miktarı en fazla olan ilçe tarımın en ağırlıklı olduğu Polatlı ilçesidir. Bunu sırasıyla Haymana ve Beypazarı ilçeleri takip etmektedir. Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan ilçeler olan Çamlıdere, Kızılcahamam, Elmadağ, Şereflikoçhisar ve Evren ilçelerinde sulanan arazi miktarı oldukça düşüktür. Bu ilçelerde tarımdan çekilen nüfusun göç etme nedenlerinden birisi de sulanan alan miktarının oldukça düşük olmasıdır.

3.2 Ankara'da Mevcut Sulama Yapısı ve Su Kaynakları

Ankara'da toplam sulanan alanın % 71'i tarla alanı, % 20'si sebze ve % 9'u da meyve alanıdır. Bala, Haymana, Polatlı, Şereflikoçhisar ve Kazan ilçelerinde daha çok tarla alanları sulanırken, Akyurt ve Gündül ilçelerinde sulanan alanlarda sebze alanları dikkati çekmekte ve Çamlıdere, Kalecik ve Elmadağ ilçelerinde meyve alanları sulamada önemli paya sahiptirler.

Harita 2. 2014 Yılı Sulanan Alan (Dekar)

Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü Verilerinden Hazırlanmıştır.

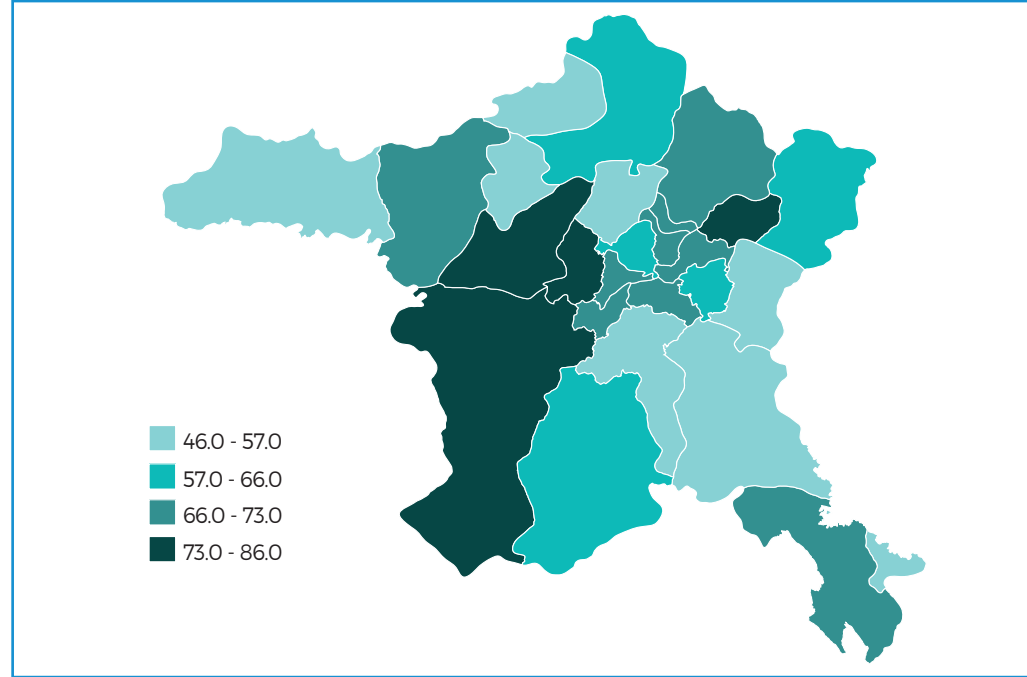
Tablo 2. 2014 Yılı Sulanan Alanların Dağılımı (Dekar)

2014 Yılı Sulanan Alan İstatistikleri							
Ürünler	Tarla (da)		Sebze (da)		Meyve (da)		Toplam Sulanan Alan (da)
Toplam	749.305		215.073		94.769		1.059.147
%	70,7	%	20,3	%	8,9	%	100
Akyurt	970	23,97	2220	54,87	856	21,16	4046
Altındağ	0	0,00	18	4,31	400	95,69	418
Ayaş	23900	55,36	15480	35,86	3702	8,58	43172
Bala	74290	97,06	700	0,91	1550	2,03	76540
Beypazarı	19603	18,58	78080	74,00	7837	7,43	105520
Çamlıdere	487	26,57	260	14,18	1086	59,25	1833
Çankaya	32	1,65	800	41,13	1113	57,22	1945
Çubuk	15012	41,09	9023	24,70	12500	34,21	36535
Elmadağ	2035	47,93	471	11,09	1740	40,98	4246
Etimesgut	9884	99,59	18	0,18	23	0,23	9925
Evren	3750	54,13	1700	24,54	1478	21,33	6928
Gölbaşı	50000	77,92	2566	4,00	11600	18,08	64166
Gündül	7800	36,58	9000	42,21	4522	21,21	21322
Haymana	97000	93,86	4680	4,53	1667	1,61	103347
Kalecik	3500	11,22	7548	24,20	20139	64,57	31187
Kazan	23650	76,36	2800	9,04	4521	14,60	30971
Keçiören	300	19,04	332	21,07	944	59,90	1576
Kızılcahamam	2912	27,39	1820	17,12	5900	55,49	10632
Mamak	60	7,89	203	26,71	497	65,39	760
Nallıhan	22435	62,23	9700	26,91	3915	10,86	36050
Polatlı	305864	87,28	40689	11,61	3877	1,11	350430
Pursaklar	200	100,00	0	0,00	0	0,00	200
Sincan	72725	71,51	25745	25,31	3229	3,18	101699
Şereflikoçhisar	12806	82,73	1000	6,46	1673	10,81	15479
Yenimahalle	0	0,00	220	100,00	0	0,00	220
Toplam	749.305	71	215.073	20	94.769	9	1.059.147

Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Ekilen alanın toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkilere oranının verildiği Harita 3'te görüldüğü üzere, ekilen alan miktarının oransal olarak en fazla olduğu ilçeler Polatlı, Ayaş, Sincan ve Akyurt ilçeleridir. Ekilen alanın en düşük olduğu ilçeler ise Nallıhan, Çamlıdere, Gündül, Gölbaşı, Bala, Kazan ve Elmadağ ilçeleridir.

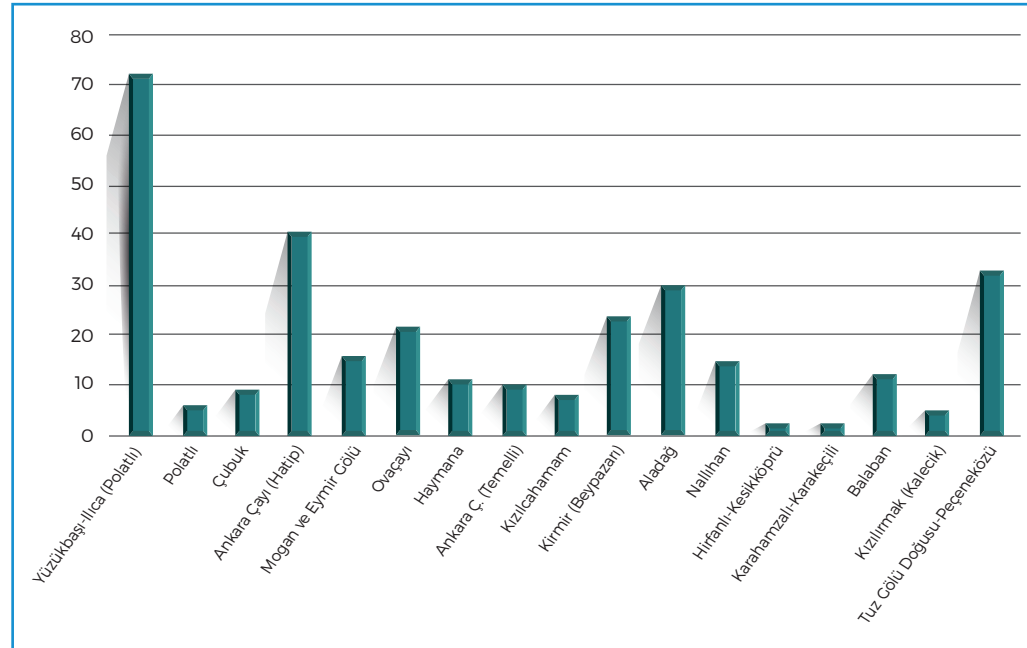
Harita 3. Ekilen Alanın Toplam İşlenen Tarım Alanı ve Uzun Ömürlü Bitkilere Oranı

TÜİK Seçilmiş Göstergeler, 2013

Ankara yer altı su potansiyeli incelendiğinde, başta Polatlı ilçesi olmak üzere, Ankara çayı, Tuz gölü-Peçeneközü, Aladağ, Kimir ve Ovaçayları başlıca yer altı su potansiyeli olan bölgelerdir.

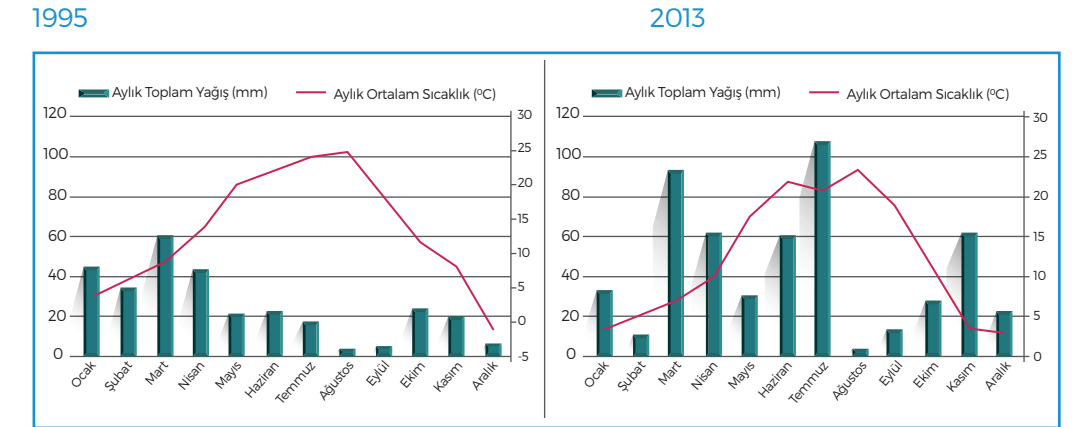
Grafik 12. Ankara İli Yer Altı Suyu Potansiyeli (metre)

DSİ 51. Bölge Müdürlüğü

Grafik 13, 1995 ve 2013 yıllarına ait aylık toplam yağış miktarı ve ortalama aylık sıcaklığı vermektedir. Yağış rejimi incelendiğinde, 1995 yılında en fazla yağışın gözlemlendiği dönem Ocak-Nisan dönemi iken, 2013 yılında Mart-Temmuz ayları olmuştur. Benzer şekilde Temmuz-Ağustos aylarında ortalama sıcaklık değerlerinde dikkate değer azalmalar görülmüştür. Dünya gündeminde son on yıldır önemli bir yere sahip olan iklim değişikliğinin etkileri açık bir şekilde Ankara ilinde görülmektedir.

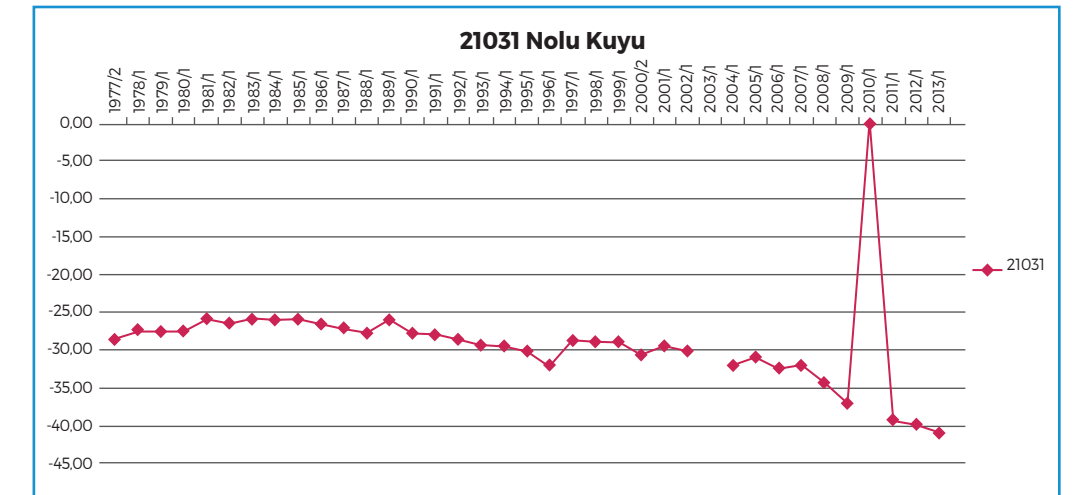
Grafik 13. 1995 ve 2013 Yıllarına Ait Ankara Aylık Toplam Yağış Miktarı ve Ortalama Sıcaklık

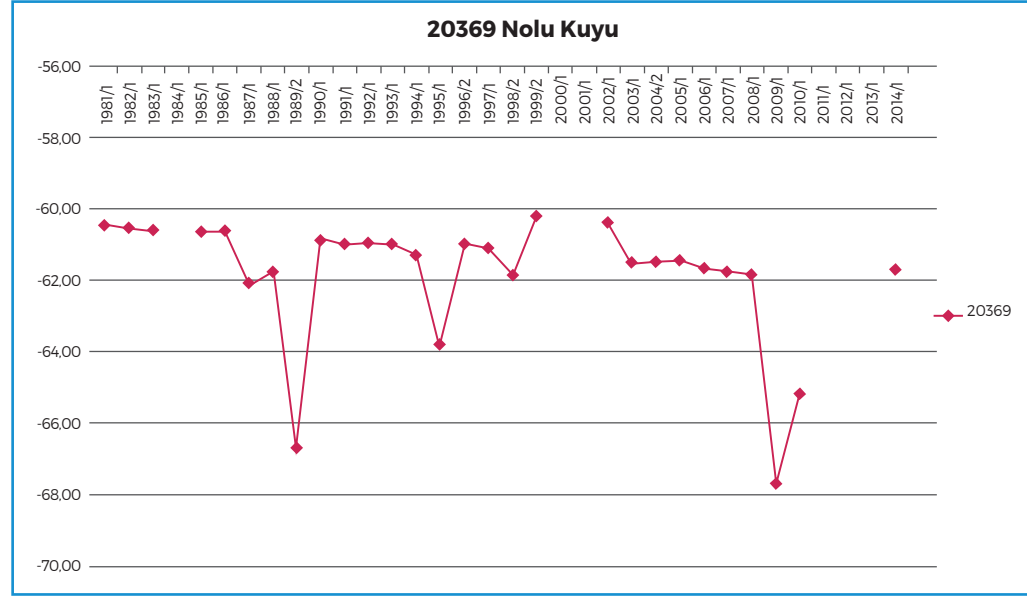

Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Ankara'da tarım potansiyelinin en yüksek olduğu ilçelerden birisi olan Polatlı ilçesinde DSİ tarafından ölçülen yeraltı su seviyelerini inceleyen Grafik 14'te 21031 ve 20369 no'lu kuyulardaki taban suyu miktarları yıllar itibarıyla verilmektedir. Taban suyundaki önemli oranda azalış, Polatlı ilçesinde sulanan alan miktarı ile paralel bir yapı seyretnmektedir.

Grafik 14. Polatlı İlçesinde DSİ'ye Ait Kuyularda Ölçülen Taban Suyu Miktarları

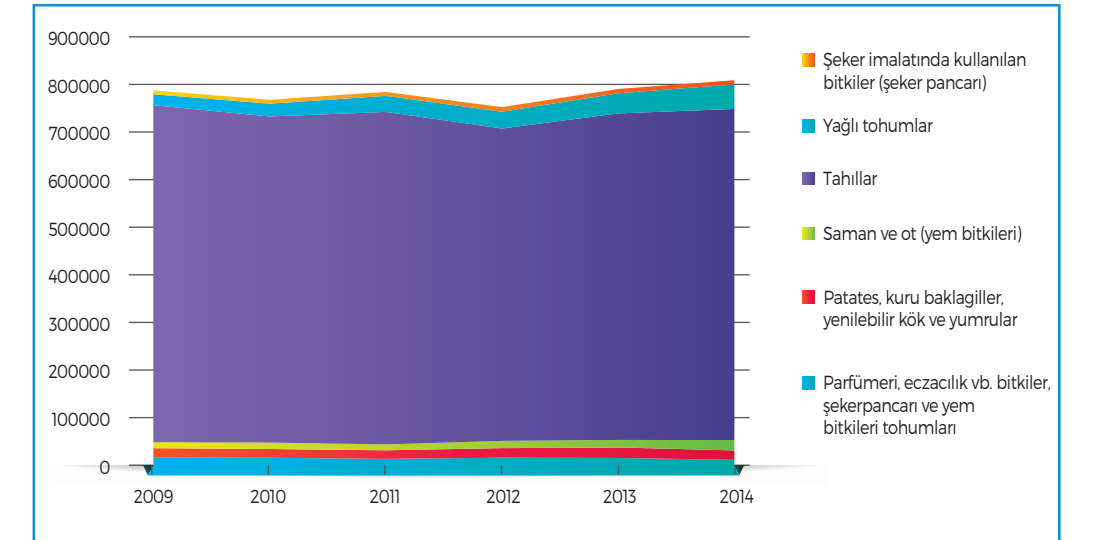

Devlet Su İşleri 51. Bölge Müdürlüğü

4. BİTKİSEL ÜRETİM

Ankara iline ait tahıl ve diğer ürünlerin hasat edilen miktarları yıllar itibariyle incelendiğinde, Grafik 15'de açık bir şekilde görüldüğü gibi, yağlı tohumlar ve parfümeri ve eczacılık ürünlerde önemli bir artış gerçekleşirken diğer ürünlerin hasat edilen miktarlarında önemli farklılıklar gözlemlenmemiştir.

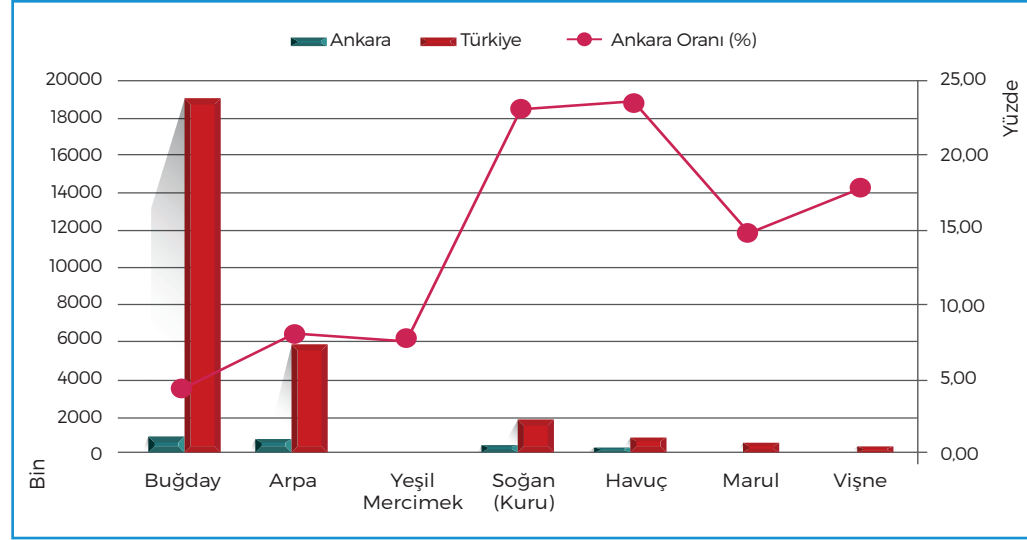
Grafik 15. Ankara İlinde Yıllar İtibariyle Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Hasat Edilen Alanı, 2009-2014 (Hektar)

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

2014 yılına ait Ankara'da yetiştirilen önemli bitkisel ürünlerin Ankara ve Türkiye oranlarını inceleyen Grafik 16'da görüldüğü gibi, Ankara'da yetiştiriciliği yapılan kuru soğan, havuç, marul ve vişne üretimi Türkiye'de önemli paylara sahiptir. Buğday ve arpa yetiştiriciliğinde ise nispeten daha düşük paylara sahiptir.

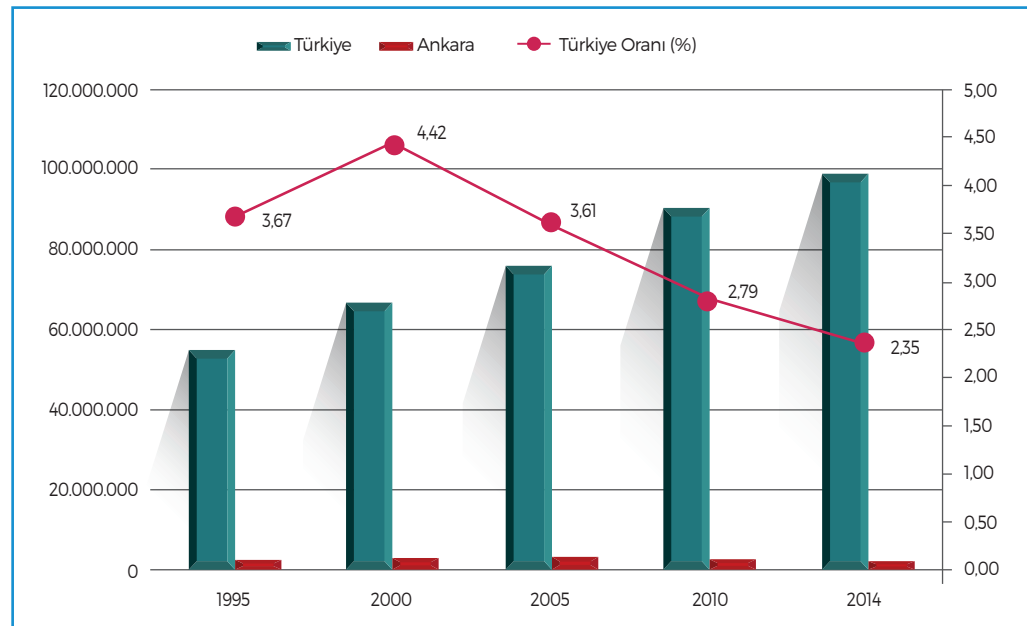
Grafik 16. Ankara'da Yetiştirilen Önemli Bitkisel Ürünler (Ton), 2014

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Ankara'da tahıl ve diğer ürünlerin üretim miktarlarının verildiği aşağıdaki grafikte, 1995-2014 yıllarındaki gelişim verilmektedir. Ankara'nın tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin üretiminin Türkiye üretimine oranı 2000 yılında % 4,42 iken 2014 yılında % 2,35'e düşmüştür. Arpa ve buğday gibi ana tahılların üretimindeki bu sert düşüş gıda güvenliği açısından düşünüldüğünde ciddi bir problem olarak düşünülebilir.

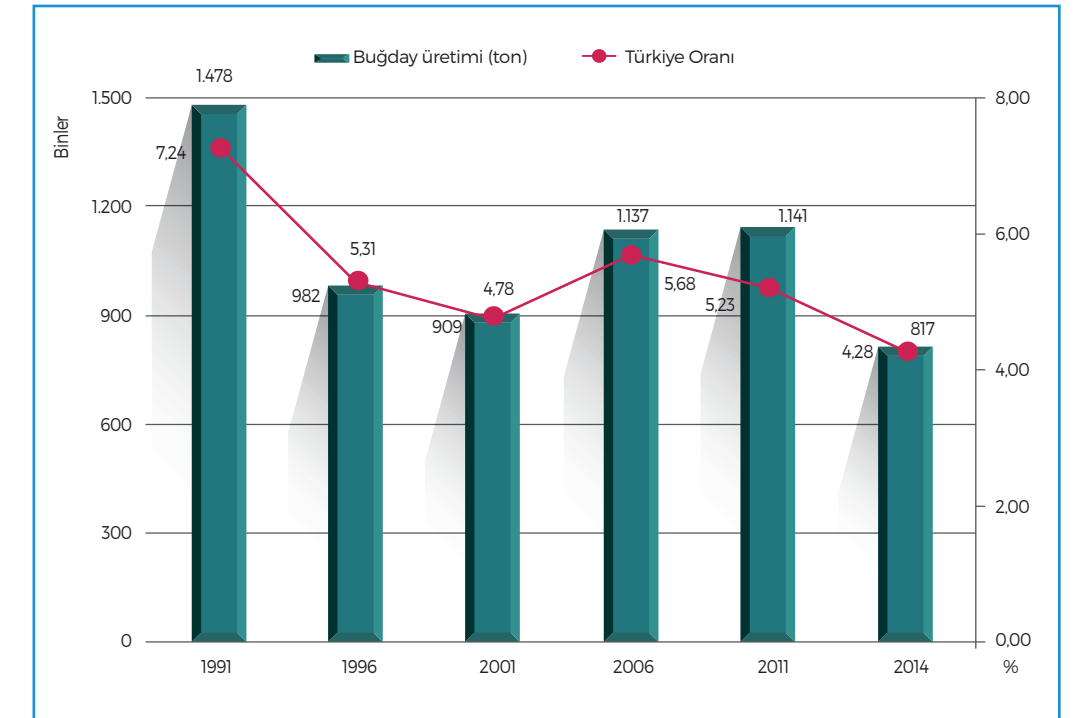
Grafik 17. Ankara Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretimi

TÜİK Bölgesel İstatistikler

Türkiye buğday üretimi 1991-2014 yılları arasında % 6,1'lik bir düşüş göstererek 19,1 milyon tona gerilemiştir. Aynı yıllar arasında Ankara'da üretilen buğday miktarı % 45'lik ciddi bir düşüş göstererek 817.110 tona gerilemiştir. 1991 yılında Ankara'da üretilen buğdayın Türkiye üretimine oranı % 7,24 iken bu oran 2014 yılında % 4,28'e gerilemiştir. Bu da göstermektedir ki temel besin kaynaklarından birisi olan ve Anavatanı Anadolu olan buğday üretiminde ciddi düşüşler yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise özellikle Ankara'da buğday üretimine büyük çapta zarar veren kımıl ve süne zararından dolayı üreticilerin buğday üretiminden vazgeçerek arpa üretimine yönelmeleri olmuştur.

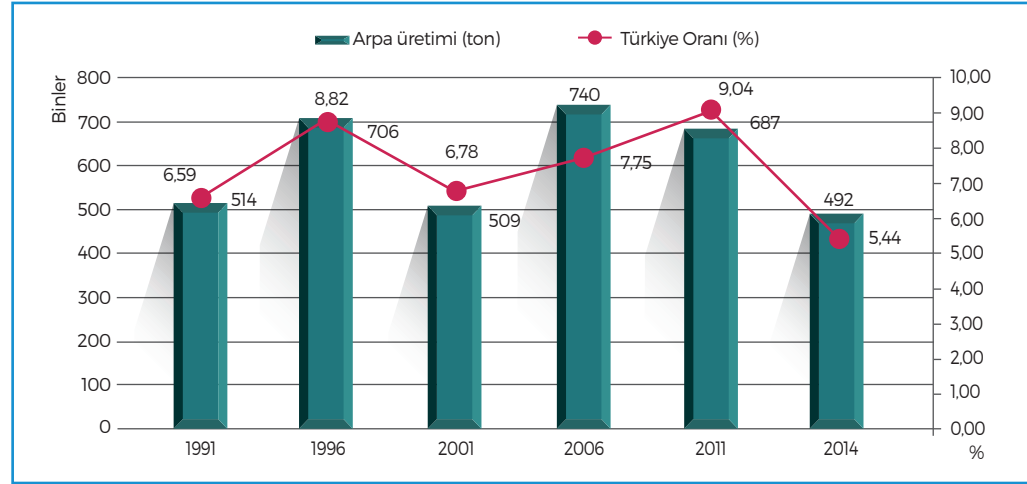
Grafik 18. Ankara İli Buğday Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Buğday üretiminin aksine, 1991-2014 yılları arasında Türkiye arpa üretimi % 15,8'lik bir artış göstererek 9 milyon tona çıkarken Ankara arpa üretimi aksi bir eğilim seyrederek % 4,4'lük bir düşüş ile 492 bin tona düşmüştür. 1991 yılında Ankara arpa üretiminin Türkiye arpa üretimine oranı % 6,59 iken bu oran 2014 yılında % 5,44'e düşmüştür. Ankara'da arpa üretimi karma yemde katkı maddesi ve doğrudan kaba yem olarak kullanılmaktadır.

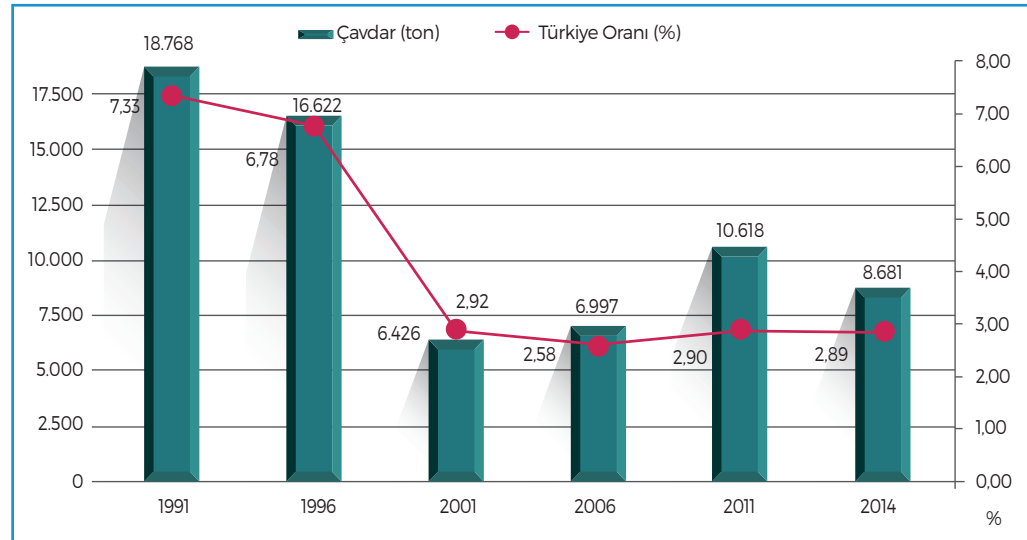
Grafik 19. Ankara İli Arpa Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasındaki Türkiye çavdar üretimi de buğday üretimine paralel bir seyir izleyerek % 17,18 oranında bir artışla 300 bin tona ulaşırken Ankara'da üretilen çavdar miktarı % 53,7'lik bir düşüş göstererek 8.681 bin tona gerilemiştir. 1991 yılında Ankara çavdar üretiminin Türkiye oranı % 7,33 iken 2014 yılında % 2,89'a gerilemiştir.

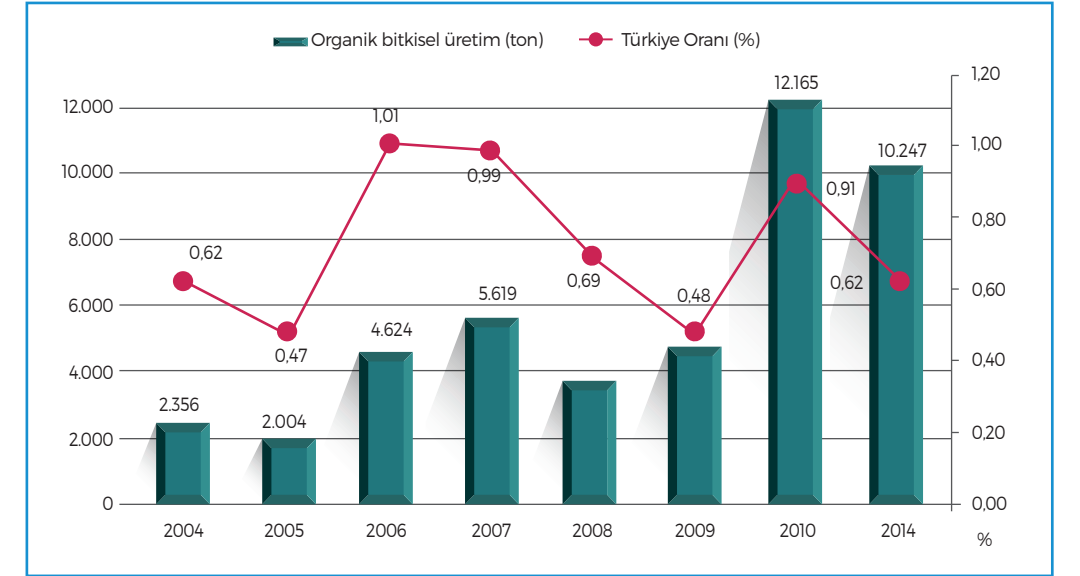
Grafik 20. Ankara İli Çavdar Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

2004-2014 yıllarını kapsayan dönemde Türkiye organik bitkisel üretim değeri % 333,53'lük bir artış sağlayarak 1,642 bin tona yükselirken Ankara üretiminde % 334'lük bir artış gerçekleşerek 10.247 tona yükselmiştir. Ankara organik bitkisel üretiminin Türkiye'ye oranı yıllar içerisinde istikrarlı bir yapı göstermemiş olup, toplam içerisindeki payı sürekli değişmiştir. 2014 yılında Ankara ilinde üretilen organik bitkisel üretimin Türkiye oranı % 0,62 olmuştur.

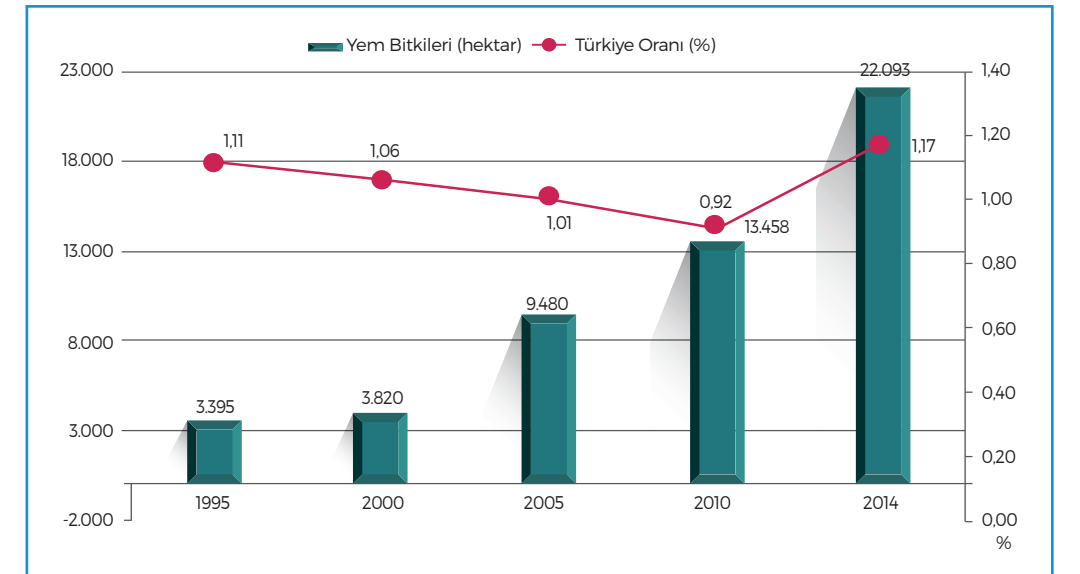
Grafik 21. Ankara İli Organik Bitkisel Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Hayvancılık sektörünün en sorunlu alanlarından birisini oluşturan yem bitkileri ekim alanı 1995-2014 yılları arasında Türkiye'de % 517 oranında bir artışla 1,8 milyon hektara ulaşmıştır. Aynı yıllarda Ankara'da yem bitkileri ekim alanı % 550 oranında bir artışla 22,1 bin hektara ulaşmıştır. Ankara'da ekilen yem bitkilerinin Türkiye'ye oranında ise 2014 yılında % 1,17 olmuştur. Türkiye'de en önemli yem bitkisi olarak yonca, fiğ, buçak, mısır ve korunga gelmektedir. Hayvan yeminin büyük çoğunluğu besin maddesince düşük olan sap samandan karşılanmaktadır (Mulga, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2006).

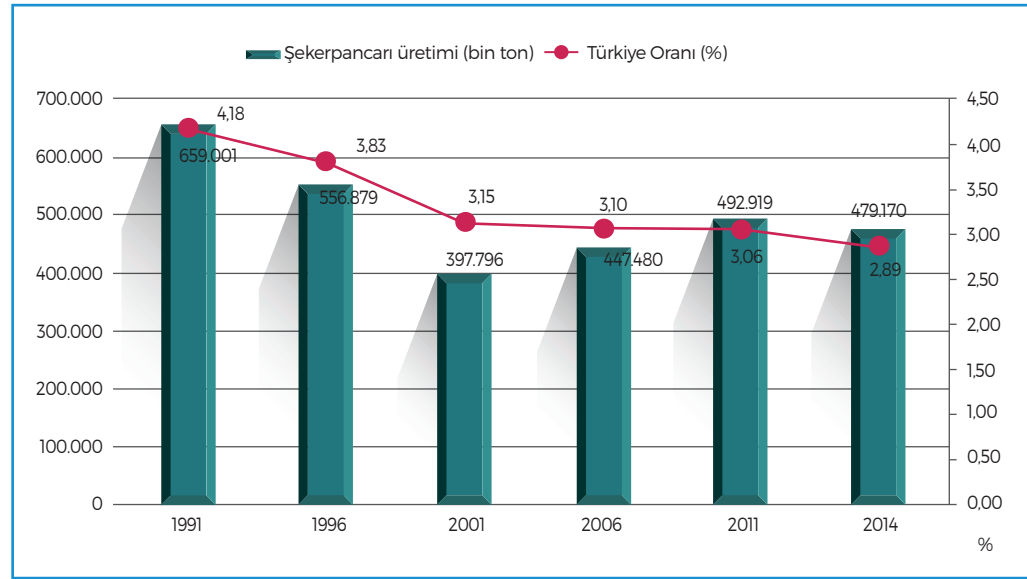
Grafik 22. Ankara İli Yem Bitkileri Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Şeker Pancarı üretimi Dünya Ticaret Örgütü tarafından getirilen kurallar doğrultusunda üretim kotalarına tabi bir üründür. Türkiye’de 1991-2014 yılları arasında şeker pancarı üretimi % 5,2 artış göstererek 16,6 milyon tona ulaşmıştır. Ankara şeker pancarı üretiminde ise 20 yıllık süreçte % 27 oranında ciddi bir düşüş yaşanarak 479,2 bin tona gerilemiştir. Ankara’nın şeker pancarı üretiminin Türkiye’ye oranı ise yıllar içerisinde düşüşler göstererek % 2,89’a gerilemiştir. Biyo-etanol üretiminde önemli bir paya sahip olan şeker pancarı üretimi petrolün neredeyse büyük kısmını ithal eden Türkiye için stratejik yönü olan bir üründür.

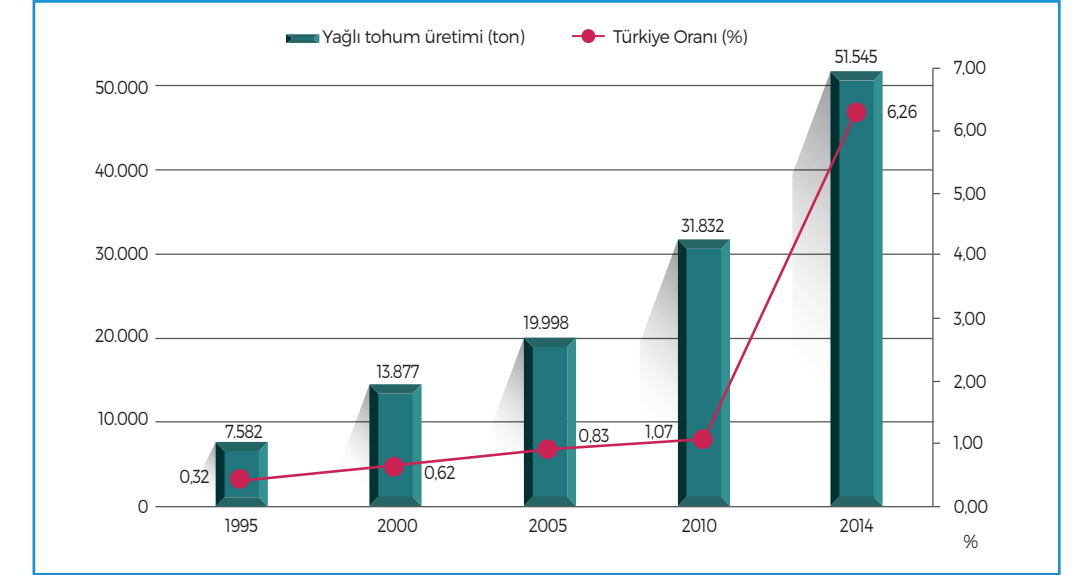
Grafik 23. Ankara İli Şekerpancarı Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Türkiye’nin ithalatında önemli role sahip olan yağlı tohum bitkileri üretimi 1995-2014 yılları arasında % 190,48’lik bir düşüşle 823.351 tona gerilerken, Ankara’da yağlı tohum üretimi yaklaşık % 579 oranında önemli bir artışla 51.545 tona ulaşmıştır. Ankara’nın yağlı tohum üretiminin Türkiye’ye oranı ise yıllar içerisinde artış göstererek 2014 yılında % 6,26’ya ulaşmıştır.

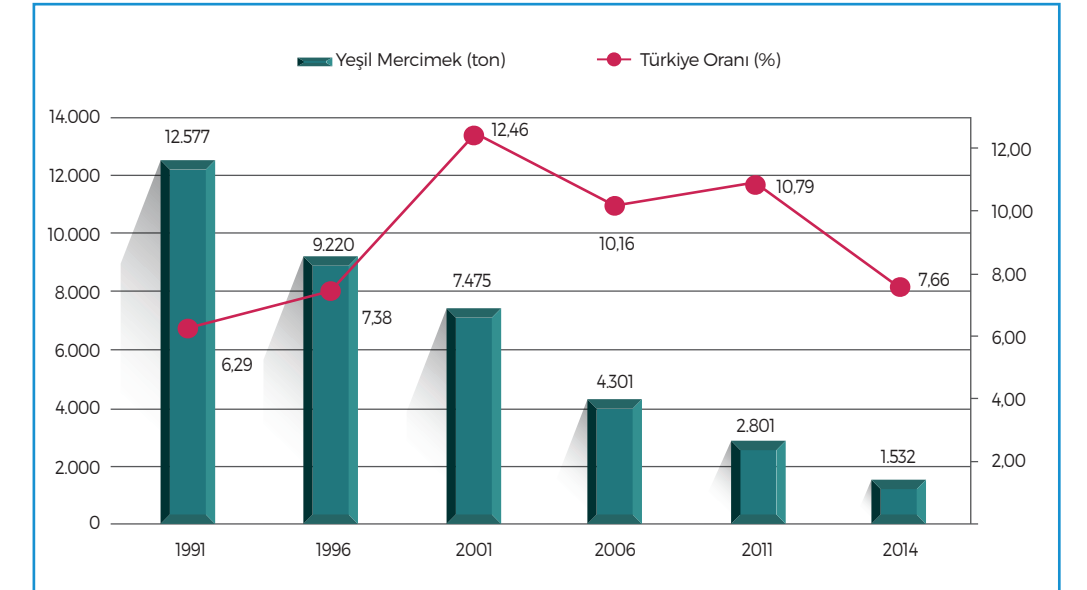
Grafik 24. Ankara İli Yağlı Tohum Üretimi

TÜİK Bölgesel İstatistikler

Türkiye yeşil mercimek üretimi 1991-2014 yıllarını kapsayan dönemde % 90 oranında ciddi bir düşüş göstererek 20.000 tona düşmüştür. Ankara ili üretimi ise Türkiye üretimine paralel bir yapı göstererek yaklaşık % 90’lık bir düşüşle 1.532 tona düşmüştür. Bununla birlikte, Ankara yeşil mercimek üretiminde Türkiye’nin önde gelen illerinden olup 2014 yılı itibariyle Türkiye yeşil mercimek üretiminin yaklaşık % 7,6’sını gerçekleştirmiştir.

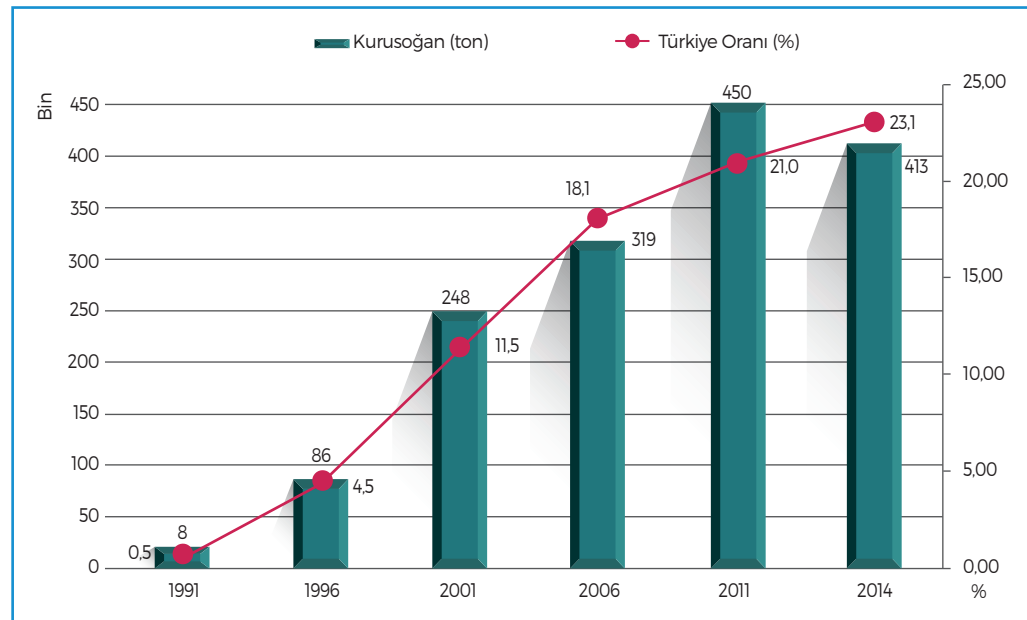
Grafik 25. Ankara İli Yeşil Mercimek Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Türkiye kuru soğan üretimi 1991-2014 yılları arasında % 11,9 artarak 1,8 milyon tona ulaşmıştır. Ankara kuru soğan üretimi ise son 20 yıllık süreçte % 4977 oranında yüksek bir artış sağlayarak 412 bin tona ulaşmıştır. 1991 yılında Ankara'da üretilen kuru soğan miktarının Türkiye'ye oranı yalnızca % 0,51 iken 2014 yılında bu oran % 23,1'e çıkmıştır. Ankara'da kuru soğan üretiminde Polatlı öne çıkan ilçe olarak yerini almaktadır.

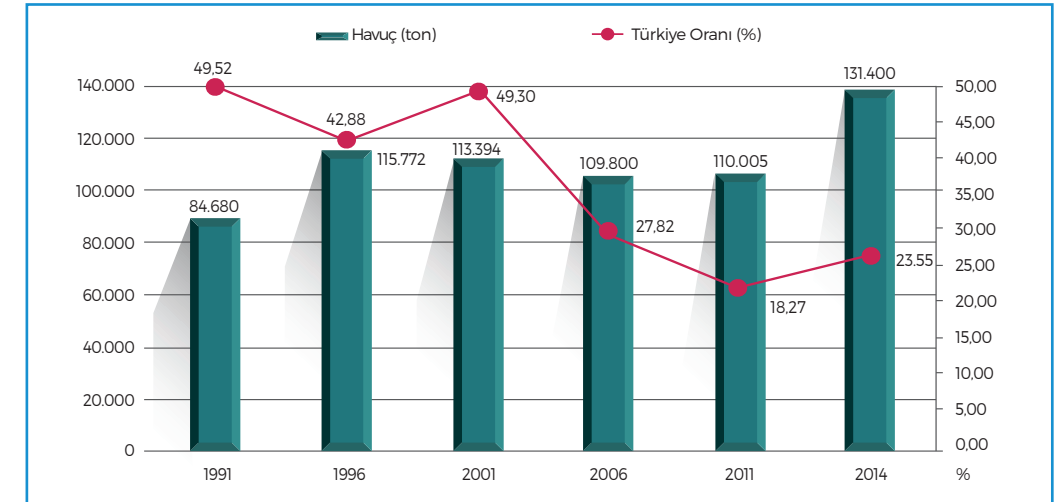
Grafik 26. Ankara İli Kuru Soğan Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye havuç üretimi % 226 oranında bir artış sağlayarak 557 bin tona ulaşmıştır. Aynı yıllar arasında Ankara'da havuç üretimi ise % 55'lik bir artışla 131 bin tona ulaşmıştır. 1991 yılında Türkiye'de üretilen havucun neredeyse yarısı Ankara'dan karşılanırken bu oran 2014 yılında toplam üretimin bir çeyreğine karşılık gelmiştir.

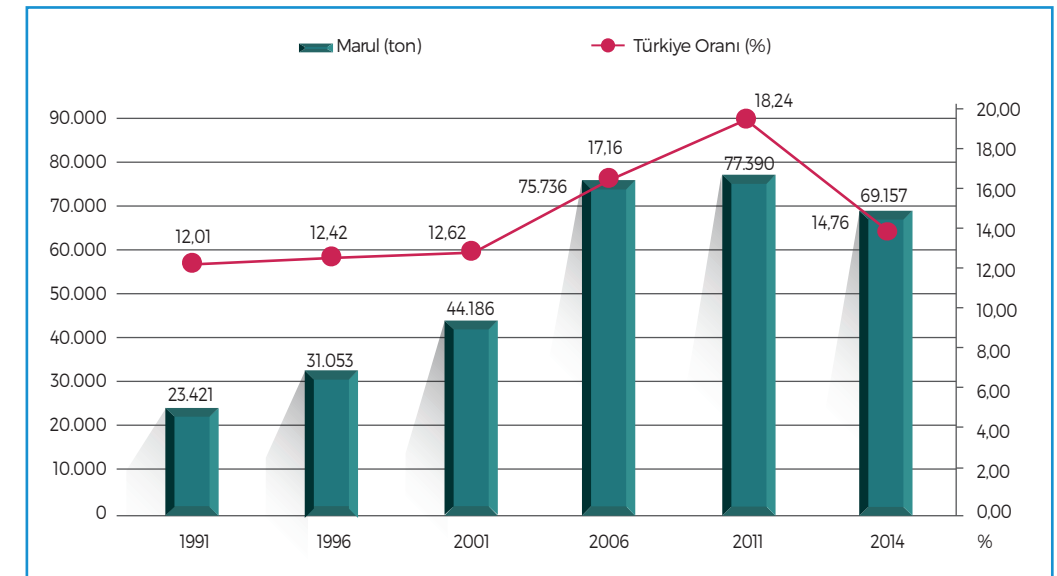
Grafik 27. Ankara İli Havuç Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye marul üretimi % 140 artarak 468 bin tona ulaşmıştır. Ankara marul üretimi ise % 66 artarak 69 bin tona yükselmiştir. Ankara'nın marul üretiminin Türkiye'ye oranı ise yıllar içerisinde artarak %14,76'ya yükselmiştir.

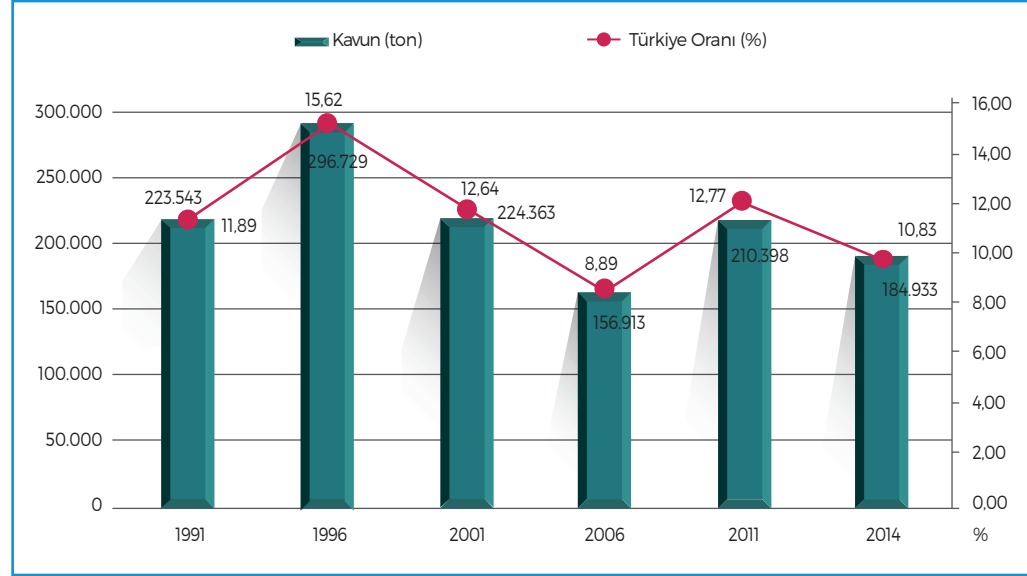
Grafik 28. Ankara İli Marul Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye kavun üretiminde % 9,19 oranında bir düşüş yaşanmış üretim miktarı 2014 yılında 1,7 milyon tona gerilemiştir. Kazan kavunu, Polatlı kavunu olarak marka haline gelmiş Ankara'da ki kavun üretimi ise % 17,2'lik bir düşüşle 184 bin tona gerilerken, Ankara kavun üretiminin Türkiye'ye oranı 2014 yılında 10,83'e gerilemiştir.

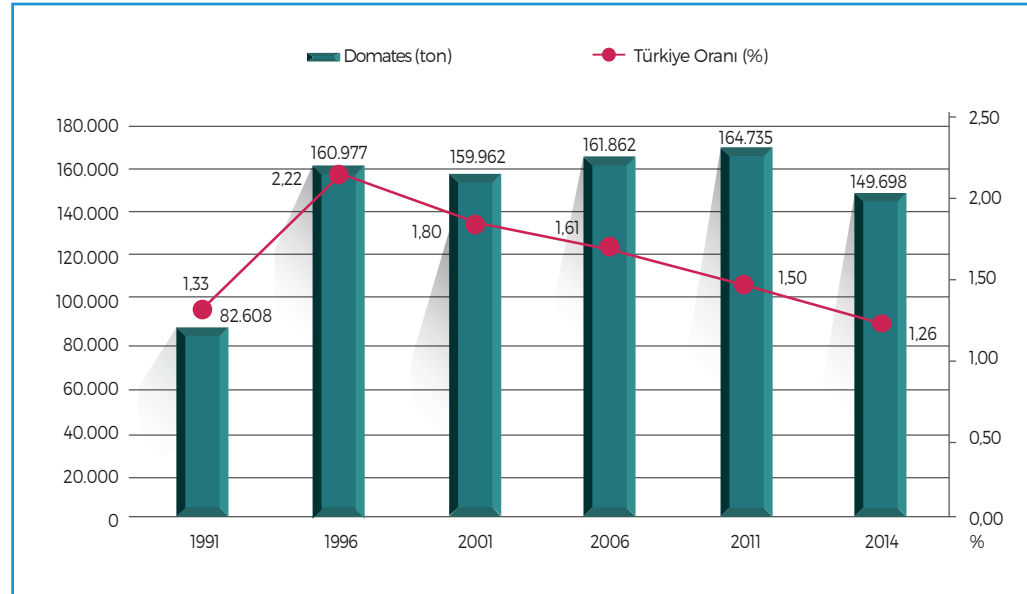
Grafik 29. Ankara İli Kavun Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye domates üretimi % 91 oranında bir artış göstererek 11,9 milyon tona ulaşmıştır. Aynı yıllarda Ankara domates üretimi ise neredeyse % 81 oranında bir artış göstererek 149 bin tona ulaşmıştır. Ankara domates üretiminin Türkiye oranı yıllar içerisinde artış ve azalışlara sahne olarak 2014 yılında % 1,26'ya düşmüştür.

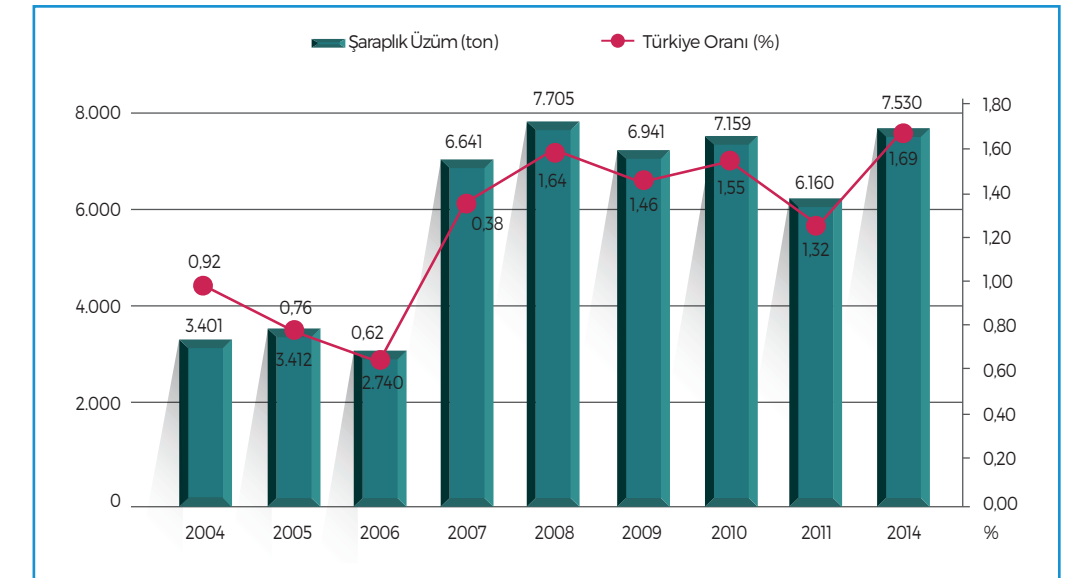
Grafik 30. Ankara İli Domates Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Kalecik karası ile isim yapmış Ankara'da şaraplık üzüm üretimi Türkiye üretimine oranla dikkate değer bir artış göstermiştir. 2004-2011 yılları arasında Türkiye şaraplık üzüm üretimi % 20,3 artarken aynı yıllar arasında Ankara ili şaraplık üzüm üretimi % 121 oranında bir artış göstermiştir. 2004 yılında Ankara, Türkiye şarap üretiminin yalnızca % 0,9'unu karşılarken bu oran 2014 yılında % 1,69 ile zirve yapmıştır.

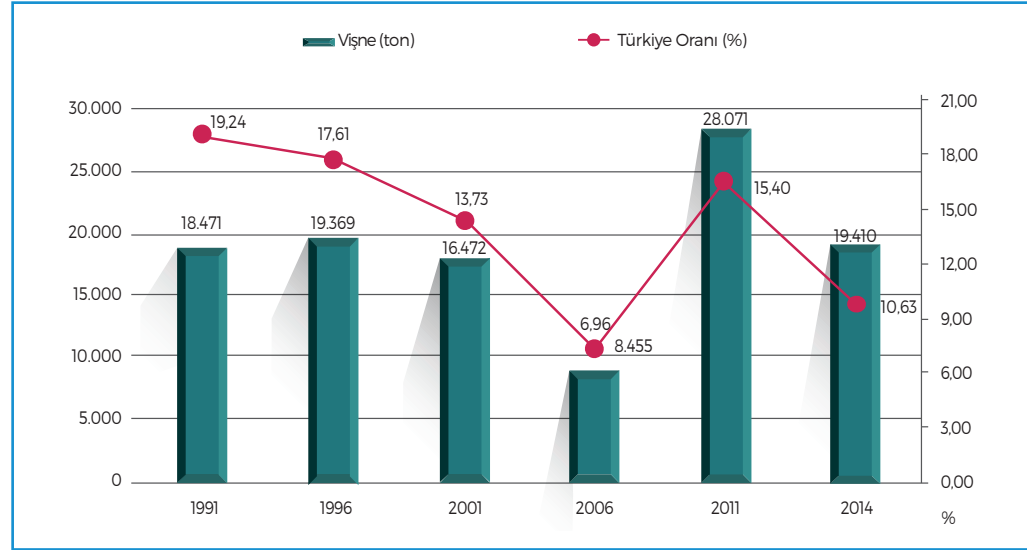
Grafik 31. Ankara İli Şaraplık Üzüm Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye vişne üretimi % 47 oranında bir artış sağlayarak 182 bin tona ulaşmıştır. Ankara vişne üretimi ise % 5'lik bir artışla 28 bine çıkmıştır. Ankara vişne üretiminin Türkiye oranı ise yıllar içerisinde artış ve azalışlar göstermiş olup 2014 yılında % 10,63 olmuştur.

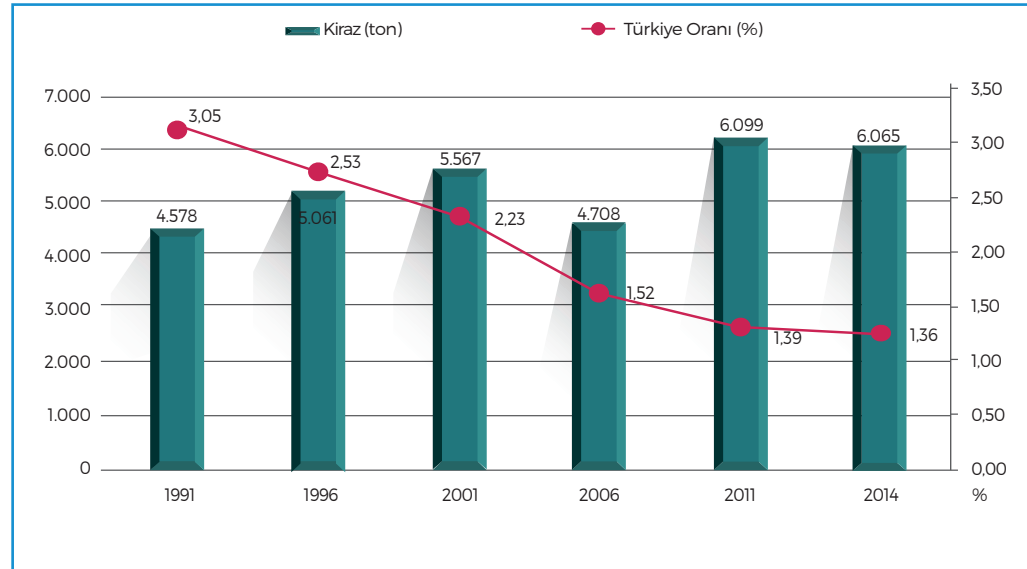
Grafik 32. Ankara İli Vişne Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yıllarında Türkiye kiraz üretimi % 197 artarak 445 bin tona yükselmiştir. Ankara'da ise aynı yıllar arasında % 32'lik bir artış yaşanmış ve üretim 6 bin tona ulaşmıştır. Ankara'nın kiraz üretiminin Türkiye oranı ise yıllar içerisinde düşüşler göstererek 2014 yılında % 1,36'ya gerilemiştir.

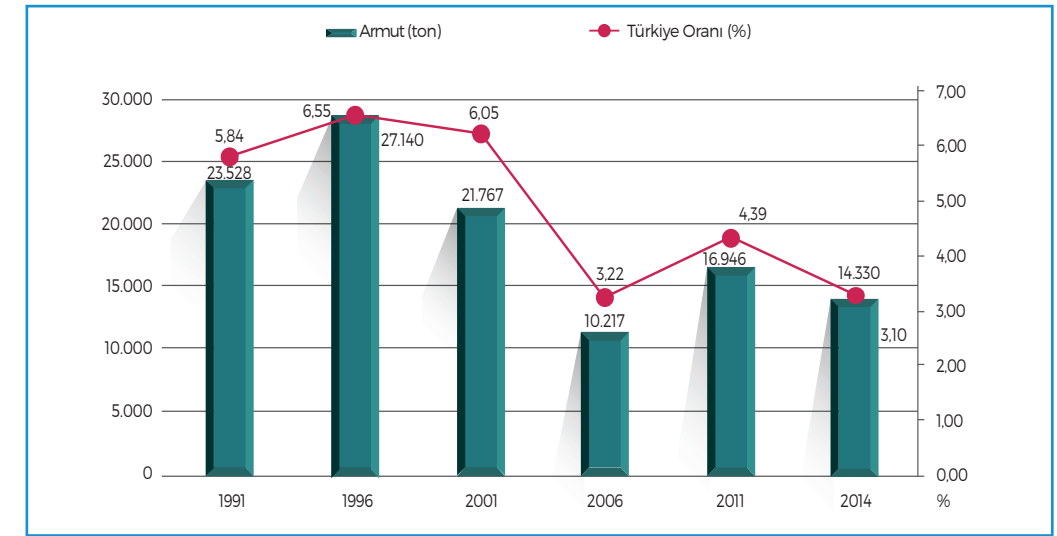
Grafik 33. Ankara İli Kiraz Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye armut üretimi % 14 düşerek 462 bin tona düşerken, Ankara armut üretimi aynı yıllarda yaklaşık % 39'luk bir düşüş göstererek 14,3 bin tona gerilemiştir. Ankara armut üretiminin Türkiye üretimine oranı ise yıllar içerisinde düşüş göstererek % 3,10'a gerilemiştir.

Grafik 34. Ankara İli Armut Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Türkiye dut üretimi 1991-2014 yılları arasında % 23,32 düşerek 62,9 bin tona düşmüşken, Ankara dut üretimi ise % 54,01 düşüş göstererek 4,2 bin tona gerilemiştir. 1991 yılında Ankara dut üretiminin Türkiye'ye oranı % 11,2 iken 2014 yılında bu oran neredeyse yarı yarıya azalarak % 6,72'ye gerilemiştir.

Grafik 35. Ankara İli Dut Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

5. HAYVANCILIK VE HAYVANSAL ÜRETİM

Ankara coğrafi konumu nedeniyle büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı doğu ile nüfusun yoğun olduğu ve tüketimin fazla olduğu batı arasında stratejik bir konuma sahiptir. Bu yüzden, Ankara sadece kendi nüfusunun besin gereksinimlerini karşılamayıp aynı zamanda Türkiye'deki kırmızı et sektöründe sahip olduğu tarımsal ve tarıma dayalı sanayi işletmeleri ile önemli bir yere sahiptir. Nitekim, Çubuk ilçesinde tamamlanma aşamasında olan Çubuk Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Ankara'daki önemli bir açığı kapatmaya yardımcı olacaktır.

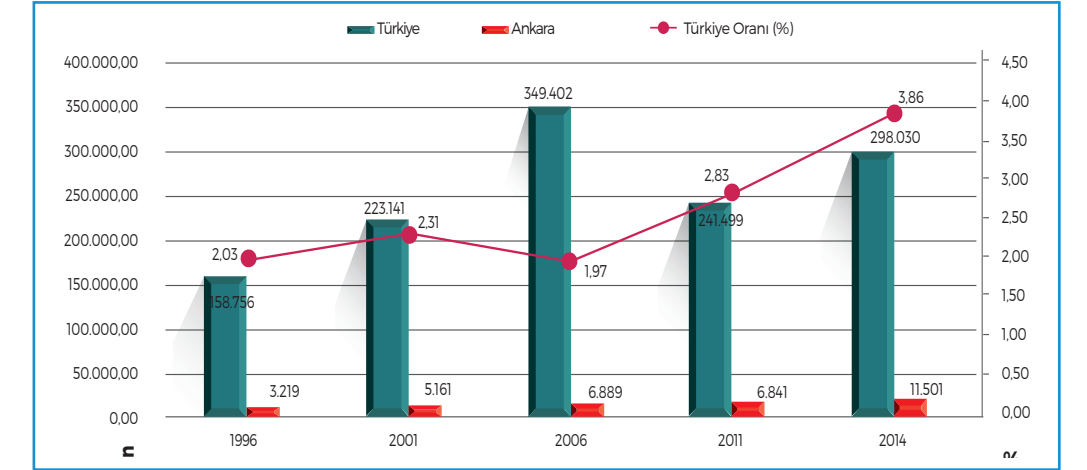
1991-2014 yılları arasında Türkiye'deki büyükbaş hayvan sayısı % 14,5 oranında artarak 14,1 milyona ulaşmıştır. Ankara'da büyükbaş hayvan sayısı ise son 20 yıllık süreç içerisinde yaklaşık % 22,8 oranında artarak 327 bin olmuştur. Ankara'da yetiştirilen büyükbaş hayvan sayısının Türkiye'ye oranı 2014 yılında % 2,32'ye yükselmiştir. Aynı yıllarda Türkiye'de yetiştirilen küçükbaş hayvan sayısı % 22 gerileyerek 41 milyona düşmüştür. Ankara'da yetiştirilen küçükbaş hayvan sayısı ise % 43 gerileyerek 981 bine düşmüştür.

Ankara'nın küçükbaş hayvan sayısının Türkiye'ye oranı yıllar içerisinde gerçekleşen artış ve azalışlarla birlikte 2014 yılında % 2,38 olmuştur. Ankara'da 1991 yılında büyükbaş hayvan cinsi bakımından yerli hayvanların oranı % 48 iken bu rakam 2014 yılında % 19'a düşmüştür. Bu da göstermektedir ki, Ankara ilinde verimi daha yüksek olan kültür ve melez hayvanların oranı her geçen yıl hızla artış göstermektedir.

Kırmızı et sektöründe yaşanan gerilemenin aksine kümes hayvancılığı yıllar içerisinde bir artış içerisine girerek kırmızı ete ikame bir ürün haline gelmiştir.

1991-2014 yılları arasındaki kümes hayvanları sayılarına bakıldığında, 1991 yılında 51 milyon iken % 482 artışla 2014 yılında 298 milyona yükselmiştir. Aynı yıllar arasında Ankara'daki değişime bakıldığında % 909 gibi yüksek bir artışla 1.139.004'ten 11.500.760'a çıkmıştır. Ankara'daki kümes hayvanı oranının Türkiye'deki payı ise 2014 yılında % 3,86 olmuştur. Ankara'da son yıllarda kümes hayvanı sayısındaki hızlı artış Ankara'yı kümes hayvancılığı bakımından önemli bir merkez haline getirmiştir.

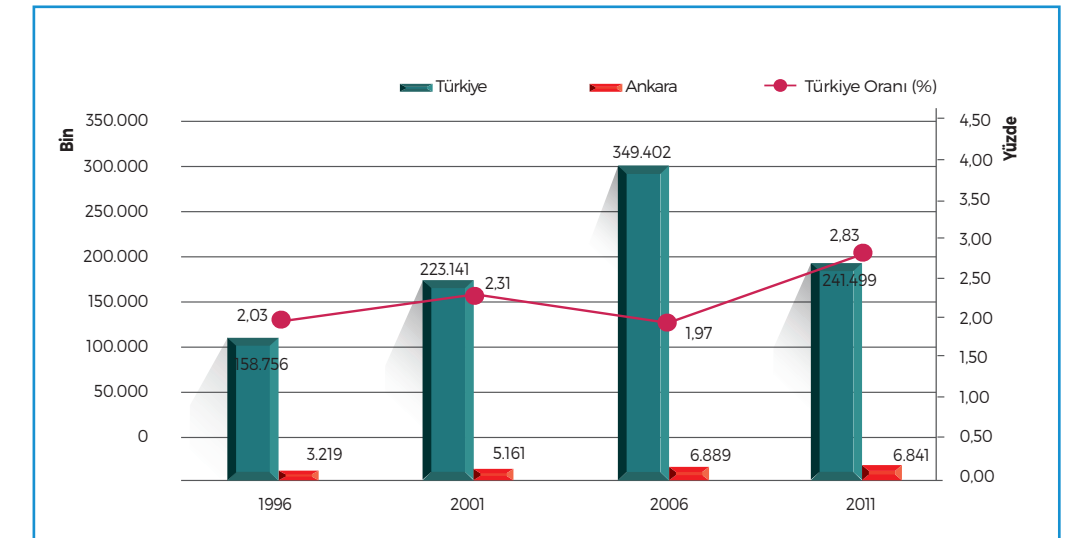
Grafik 36. Kümes Hayvanları

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

2014 yılına ait Türkiye ve Ankara'daki büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve arı kovanı sayıları karşılaştırmalı olarak incelendiğinde Ankara'da kanatlı hayvan sayısının Türkiye'deki payı % 4 civarında iken bunu sırasıyla küçükbaş, büyükbaş ve arı kovanı sayısı takip etmektedir.

Grafik 37. Büyükbaş, Küçükbaş, Kanatlı Sayısı, 2014

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Türkiye ve Ankara'daki büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvan sayıları 1991-2014 yılları arasında incelendiğinde hem Türkiye hem de Ankara'da miktarların ciddi oranda artış içerisinde olduğu görülmektedir.

Grafik 38. Türkiye ve Ankara İli Büyükbaş, Küçükbaş ve Kümes Hayvanı Miktarı

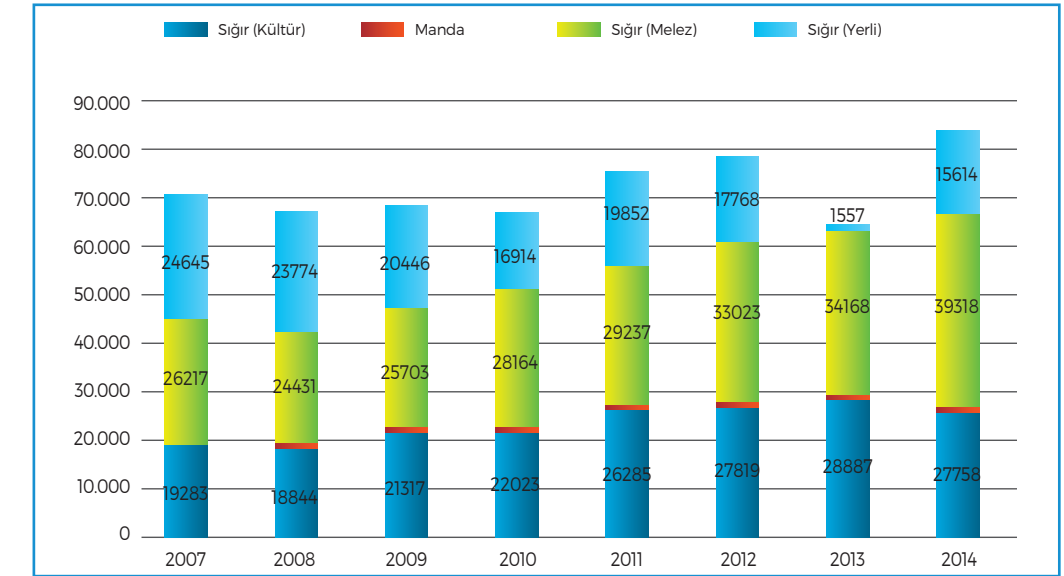

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Ankara'da yıllar itibarıyla sağılan hayvan sayısı bakımından yıllar içerisinde verimliliği en yüksek olan kültür ırkı ve melez ırkta ciddi artışlar yaşanırken verimliliği düşük bir ırk olan yerli hayvan sayısı ise yıllar içerisinde oransal olarak sert düşüş yaşamıştır. Büyükbaş hayvanlardan sağılan süt miktarlarını gösteren grafikte, en fazla süt miktarı kültür ırkı hayvanlardan alınmışken, bunu sırasıyla melez ırk ve yerli ırk takip etmiştir. 2014 yılına ait hesaplamalarda sırasıyla kültür ırkı sığır, melez ırkı sığır ve yerli ırk sığırın verimlilik oranları sığır başına 4.035.376, 2.505.022 ve 1.305.013 ton olmuştur. Rakamlardan da görüleceği üzere, verimlilik bakımından yerli ırk hayvandan alınan süt verimini neredeyse dörde katlayan kültür ırkı hayvan sayısındaki artış il ekonomisi açısından önemli bir role sahiptir.

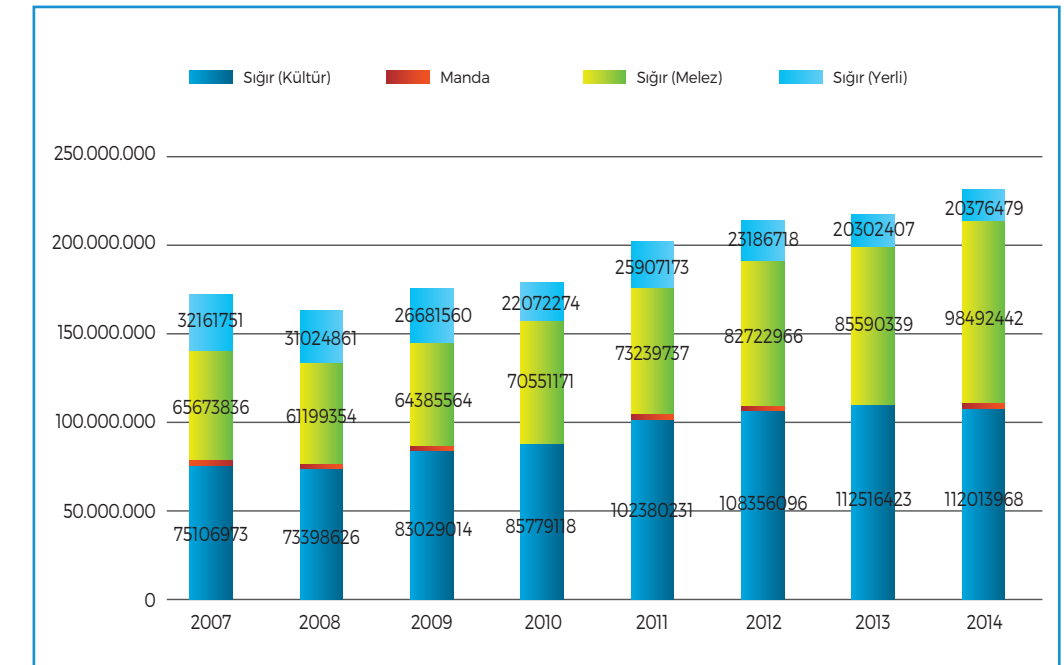
Grafik 39. Ankara'da Toplam Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Sağılan Süt Miktarı (Ton)

Toplam Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısı

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

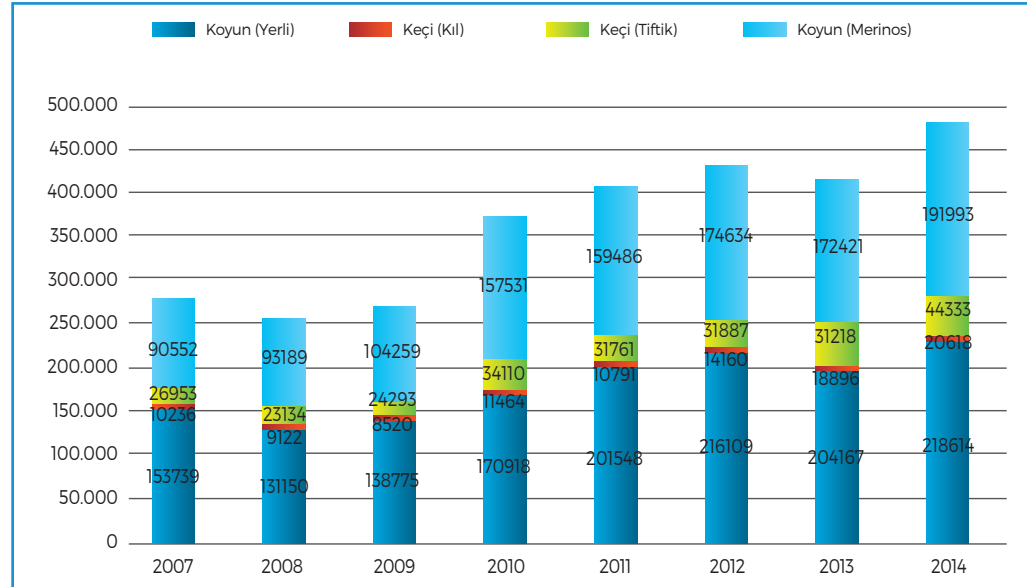
Büyükbaş hayvanlardan Sağılan Süt (Ton).

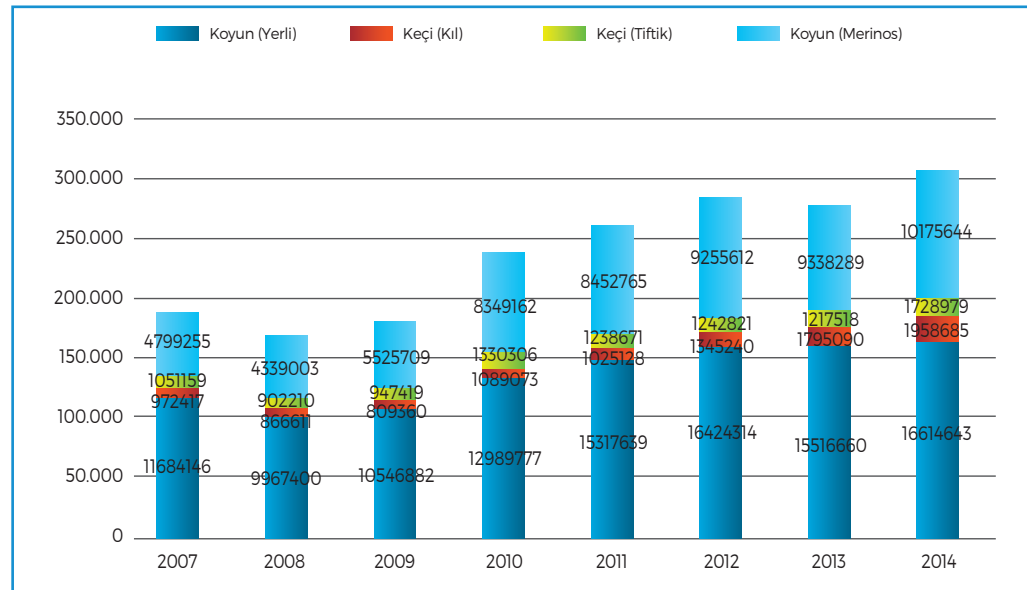
Toplam sağılan küçükbaş hayvan sayısında ise sağılan koyun ve keçi sayıları yıllar içerisinde bir artış göstermiştir. Hayvan sayısındaki artışa paralel olarak sağılan süt miktarında da önemli artışlar gözlemlenmiştir. Özellikle yerli koyun ve tiftik sayısında ciddi artışlar olmuştur.

Grafik 40. Ankara'da Toplam Sağılan Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Sağılan Süt Miktarı (Ton)

Toplam Sağılan Küçükbaş Hayvan Sayısı

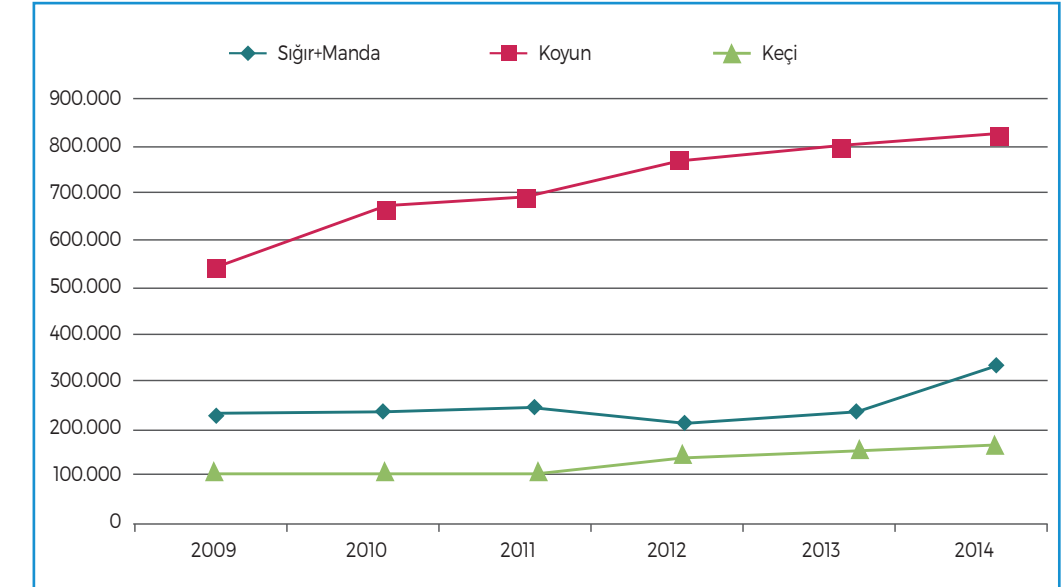
Küçükbaş hayvanlardan Sağılan Süt (Ton)

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Ankara ilinde 2009-2014 yılları arasında büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısını gösteren grafik 39'da sığır sayısındaki artış dikkate çarparken, koyun ve ormanlara verdiği zarardan ötürü yetiştiriciliği önemli oranlarda azalan keçide az da olsa bir artış sağlanmıştır.

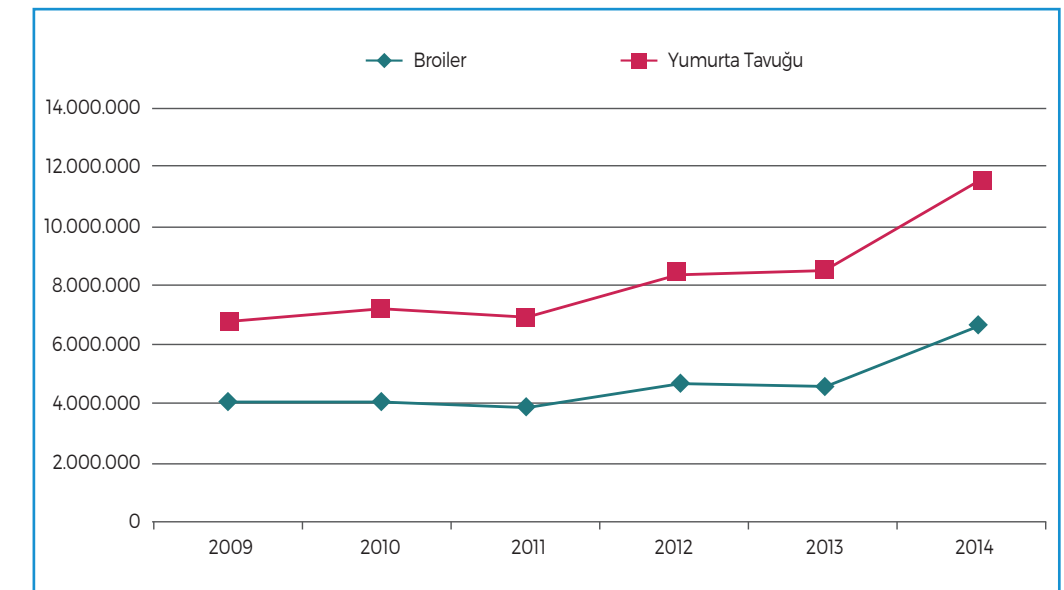
Grafik 41. Ankara İli Yıllar İtibariyle Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Sayısı

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Ankara ili son yıllarda kümes hayvancılığı bakımından önemli bir kent haline gelmiştir. Son iki yıl içerisinde çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının verdikleri desteklerle birlikte gerek broiler gerekse yumurta tavuğu sayısında önemli bir artış gerçekleşmiştir.

Grafik 42. Ankara İli Yıllar İtibariyle Broiler ve Yumurta Tavuğu Sayısı

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

1991-2014 yılları arasında Türkiye’de inek sütü % 95 artış göstererek 16,9 milyon tona yükselirken Ankara’da bu oran % 25 oranındaki bir artışla 230 bin tona ulaşmıştır. Ankara’nın Türkiye’ye oranı ise yıllar içerisinde düşerek % 1,37’ye gerilemiştir. Aynı yıllarda Türkiye koyun sütü miktarına bakıldığında % 0,23 oranında bir artışla 1.113 bin tona düşmüştür. Ankara’da ise Türkiye’deki düşüşün aksine % 42,95’lik bir artış gerçekleşerek 26,8 bin tona ulaşmıştır. Ankara’da üretilen koyun sütünün Türkiye’ye oranı ise yıllar içerisinde artış göstererek % 2,41’e ulaşmıştır. Türkiye’de keçi sayısındaki azalışa paralel olarak keçi sütü üretiminde de ciddi düşüşler olmasına karşın, son 3 yıl içerisinde görülen önemli artışlarla birlikte keçi sütü 463.394 tona ulaşmış, Ankara ilinde 2011 yılında 2,3 bin tona düşmüş, ardından son 3 yıl içerisinde gerçekleşen toparlanma ile birlikte 3.688 ton olmuştur.

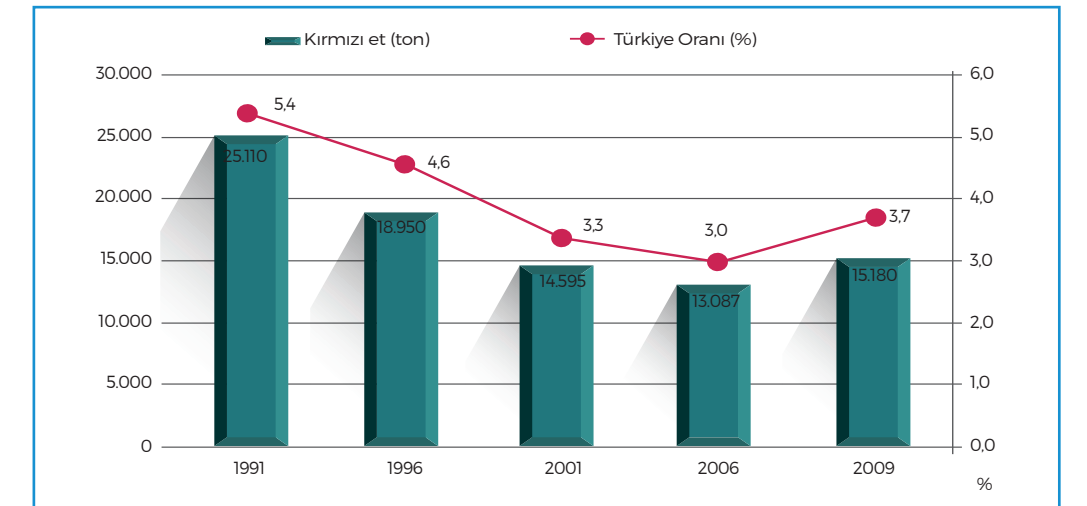
Grafik 43. Türkiye İli İnek, Koyun ve Keçi Sütü Miktarı

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

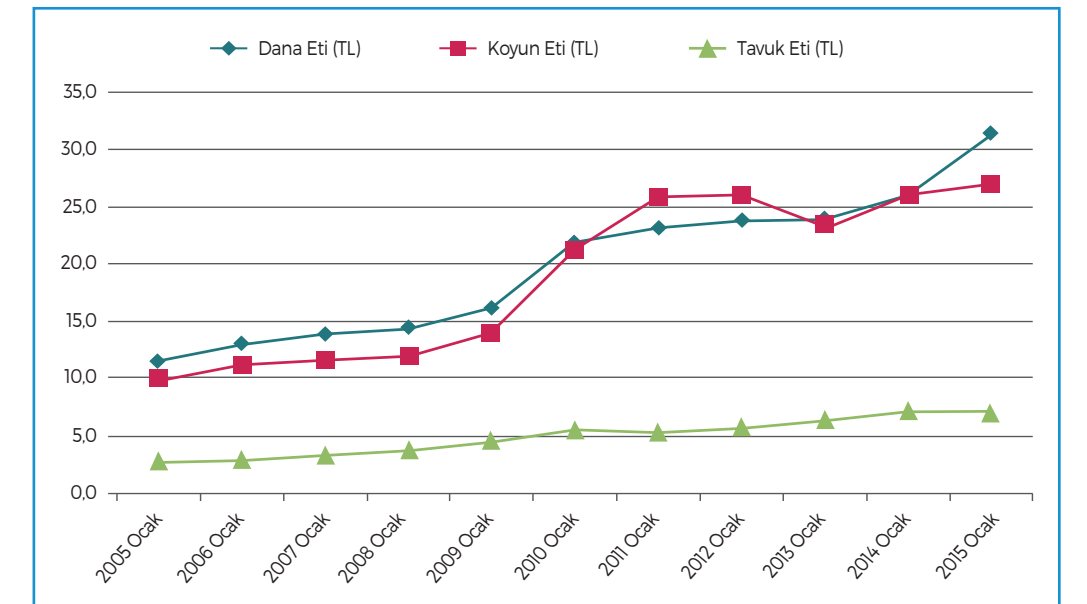
İnsan beslenmesi açısından önemli bir protein kaynağı olan kırmızı et üretiminde 1991-2009 yılları arasında hızlı nüfus artışı ile paralel bir seyir izlemeyip önemli düşüşler göstermiştir. Türkiye kırmızı et üretimi % 11 oranında bir azalış gösterirken Ankara’nın Türkiye kırmızı et üretim payı 1991 yılında % 5,4’lerden 2009 yılında % 3,7’ye gerilemiştir. Ankara ili kırmızı et üretiminde küçükbaş hayvan eti üretiminin payı ise 2001 yılında % 29 düzeyinde iken bu oran ciddi bir düşüş göstererek 2009 yılında % 9’lara kadar düşmüştür.

Grafik 44. Ankara İli Kırmızı Et Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Grafik 45. Kırmızı Et ve Tavuk Eti Fiyatları

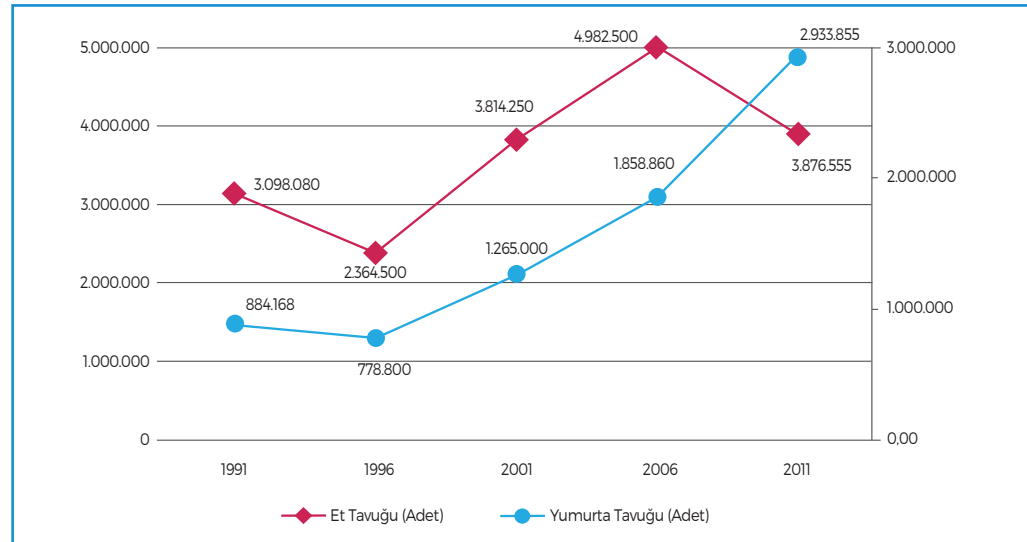

TÜİK Tüketici Fiyat Endeksi

Kırmızı et ve kanatlı eti tüketici fiyatları incelendiğinde görülmektedir ki, 2005-2015 yılları kırmızı et tüketici fiyatlarındaki artış kanatlı et tüketici fiyatlarına göre daha yüksek olmuştur. Kırmızı et fiyatlarındaki artışın tavuk etine olan talebi artırdığı söylenebilir.

1991-2011 yılları arasında Türkiye et tavuğu yetiştiriciliği % 80 artarak 158 milyona ulaşmıştır. Ankara ilindeki et tavukçuluğu ise 20 yıllık süre içerisinde % 25 oranında bir artış gerçekleştirerek 3,9 milyona ulaşmıştır. Yumurta tavukçuluğunda ise tersi bir eğilim olmuş olup, Türkiye yumurta tavuğu yetiştiriciliği 20 yıllık süreç içerisinde % 55 oranında artış göstererek yaklaşık 79 milyona ulaşmışken, Ankara ilindeki artış oranı % 232 oranında olup 2,9 milyona ulaşmıştır. Türkiye’de daha çok rekabet şartlarının daha yüksek olduğu liman bölgelerine yakın olan Doğu Marmara Bölgesi ve Güney Ege Bölgesinde yoğunlaşan et tavuğu yetiştiriciliği ağır basmaktayken Ankara ilinin bulunduğu coğrafya itibarıyla yumurta tavukçuluğuna yönelen bir eğilimi mevcuttur.

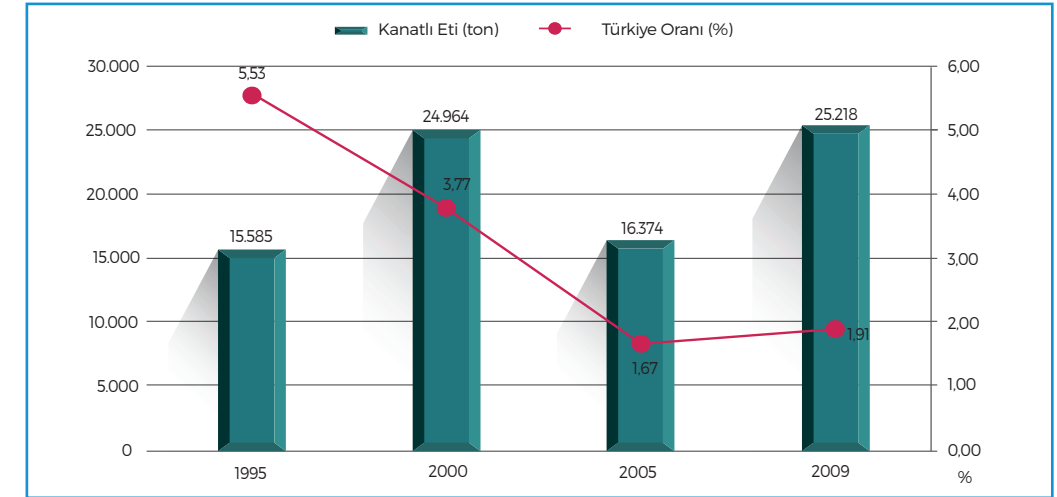
Grafik 46. Ankara İli Yumurta ve Et Tavuğu Trendi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

Türkiye kırmızı et üretimindeki düşüşe karşın 1995-2009 yılları arasında Türkiye kanatlı eti üretimi % 369 oranında yüksek bir sıçrama yaparak 1,3 milyon tona ulaşmıştır. Ankara ise kanatlı eti üretiminde 1995-2009 yılları arasında % 62’lik bir artışla 25 bin tona ulaşmıştır. Buna karşın, Ankara’da kanatlı eti üretim miktarının Türkiye içerisindeki payı 1995 yılında % 5,53 iken bu oran yıllar içerisinde gitgide azalış göstererek 2009 yılında % 1,91’e kadar gerilemiştir. Grafik 43’de görüleceği gibi et tavuğu yetiştiriciliğinin azalması ile paralel olacak şekilde kanatlı eti üretim miktarı ise hızlı bir düşüş içerisine girmiştir.

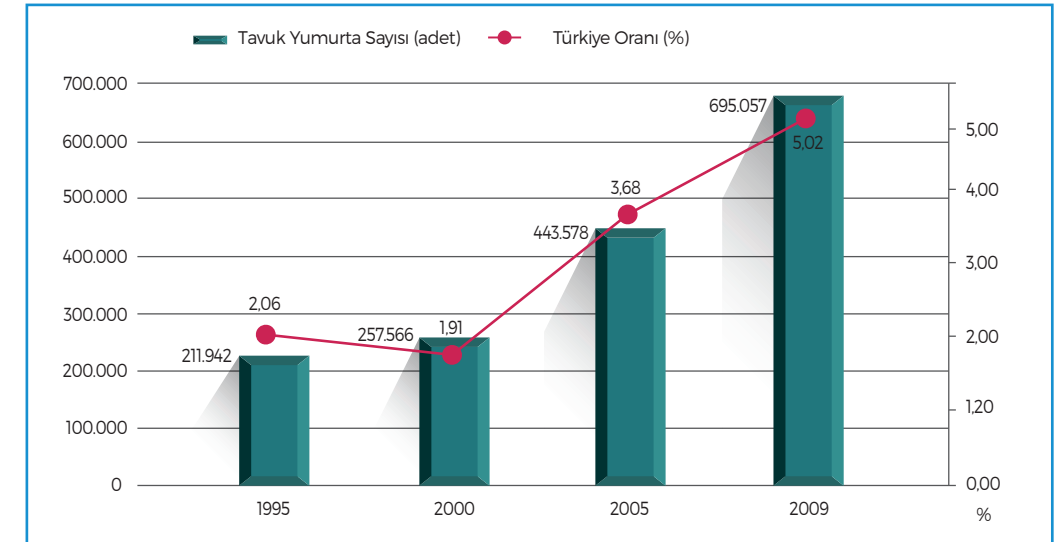
Grafik 47. Ankara İli Kanatlı Et Üretimi

TÜİK Bölgesel İstatistikler

1995-2009 yılları arasında Türkiye’de tavuk yumurtası sayısı % 34 artarak 13,8 milyona ulaşmıştır. Aynı yıllarda tavuk yumurta sayısında Ankara’da % 228 oranında bir artış yaşanarak 695 bine ulaşmıştır. Ankara ilindeki kanatlı etindeki düşüşün aksi yönde yumurta tavukçuluğunun daha önem kazandığı görülmektedir. Nitekim Ankara’da tavuk yumurtasının Türkiye’ye oranı yıllar içerisinde artış göstererek 2011 yılında % 5’lik bir paya ulaşmıştır.

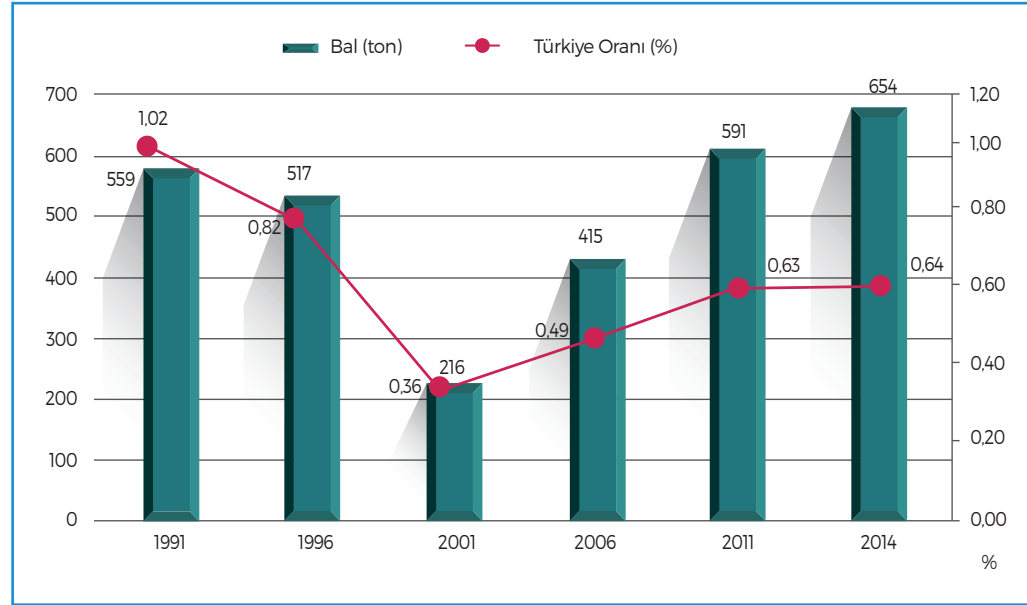
Grafik 48. Ankara İli Tavuk Yumurta Sayısı

TÜİK Bölgesel İstatistikler

1991-2001 yılları arasında Türkiye bal üretimi % 72’lik bir artışla 94 bin tona ulaşırken Ankara bal üretimi yalnızca % 5,7 artarak 591 tona ulaşmıştır. Ankara’da bal üretiminin Türkiye payında ise yıllar içerisinde bir azalış yaşanarak % 0,63’e gerilemiştir.

Grafik 49. Ankara İli Bal Üretimi

TÜİK CPA Ürün Sınıflaması

6. ANKARA'DA TARIMA DAYALI SANAYİ

Ankara kırsal alanında tarıma dayalı sanayi işletmelerinin Tablo 3'deki dağılımına bakıldığında çoğu ilçede tarıma dayalı endüstrinin gelişmediği görülmektedir. En fazla işletmenin yoğunlaştığı ilçe % 22,9 ile Merkez ilçedir. Bunu sırasıyla % 19,8 ile Yenimahalle ve % 8,7 ile Çankaya takip etmektedir.

Tablo 3. Ankara İli Tarıma Dayalı Sanayi İşletmelerinin İlçeler Bazında Dağılımı, 2010

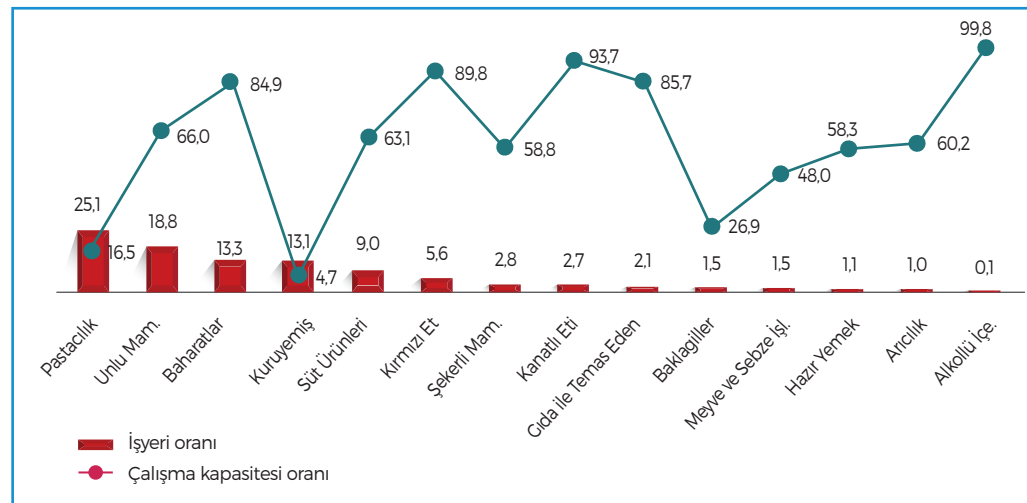
İlçeler	İşletme Sayısı	İşletme Yüzdesi (%)
Merkez İlçe	113	22,9
Yenimahalle	98	19,8
Çankaya	43	8,7
Sincan	37	7,5
Keçiören	31	6,3
Çubuk	26	5,3
Kazan	24	4,9
Altındağ	22	4,5
Gölbaşı	20	4,0
Mamak	17	3,4
Polatlı	15	3,0
Etimesgut	12	2,4
Beypazarı	8	1,6
Ayaş	7	1,4
Akyurt	6	1,2
Bala	3	0,6
Şereflikoçhisar	3	0,6
Elmadağ	2	0,4
Güdül	2	0,4
Nallıhan	2	0,4
Haymana	1	0,2
Kalecik	1	0,2
Kızılcahamam	1	0,2
Çamlıdere	0	0,0
Evren	0	0,0
Pursaklar	0	0,0
Toplam	494	100,0

Mulga Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010

Ankara, kombinalarda kesilen sığır ve koyun (baş/gün) kapasitesi bakımından sırayla Türkiye'deki işletmelerin % 4,7 ve % 3,7'sini oluştururken, kesimhane kapasitesi bakımından ise % 6,2 ve % 7,8 gibi yüksek bir orana sahiptir. Kanatlı kesimhanesinde ise tavuk (adet/saat) kesim kapasitesi bakımından ülkemizin % 5,6'lık kısmını oluşturmaktadır (Mulga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Mulga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010a). Kombina ve kesimhanelerin coğrafik dağılımına bakıldığında hayvancılığın ağırlıklı olduğu yerler olan Haymana ve Bala gibi ilçelerde gelişmediği görülmektedir.

Ankara'daki gıda işletmeleri dağılımına bakıldığında % 44 gibi büyük çoğunluğunun un ve unlu mamullere yoğunlaştığı, % 9'unun süt ve süt ürünleri ve % 5,6'sının ise kırmızı et sektöründe faaliyette bulunduğu görülmektedir (Mulga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Mulga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010b). Gıda işletmelerinde çalışma kapasite oranı en yüksek olan ürünler % 100'e varan oranı ile alkollü içecekler, % 93,7 ile kanatlı eti ve % 89,8 ile kırmızı et gelmektedir. En fazla işletmenin yer aldığı pastacılık ürünleri ve tatlı işletmelerinde (%25) ise çalışma kapasite oranı % 16 gibi düşük bir değere sahiptir. Çalışma kapasite oranlarının yüksek olması doğrudan yeni yatırım ihtiyacına gerek duyulduğu anlamına gelmese bile bu sektörler gelişme potansiyeli olan sektörler olarak nitelenebilir.

Grafik 50. Ankara İli Gıda İşyerlerinin ve Çalışma Kapasitelerinin Oranları (%), 2009

Mulga Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Mulga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010b

7. TARIMSAL ÜRETİCİ BİRLİKLERİ

5200 sayılı yasa ile kurulan Tarımsal üretici birlikleri aynı ürün veya ürün grubundan ilçe düzeyinde en az 16 tarım üreticisinin bir araya gelmesi ile oluşan tüzel kişilikler olup bir ilçede aynı ürün veya ürün grubundan en fazla bir tarımsal üretici birliği kurulmasına izin verilmektedir. Ankara ili Başkent olmasından ötürü birçok tarımsal üretici birliğinin merkez yönetimlerini içerisinde barındırmasının yanı sıra ilçelerinde çeşitli ürün gruplarına ait tarımsal üretici birlikleri bulunmaktadır. Tablo 2'deki tarımsal üretici birlikleri listesinden de görüleceği gibi Ankara ili içerisinde teşkilatlanması en güçlü üretici birliklerinden birisi 213 üyeli Kırmızı et üreticileri birliği olup üretim kapasitesi yıllık 360 tondur. Bir diğer güçlü üretici birliği de 90 üyeli 847.324 ton/yıl kapasiteye sahip Nallıhan Sebze Üreticileri Birliğidir. Diğer yandan neredeyse tüm ilçelerde örgütlenmiş bir yapısı bulunan süt üretici birlikleri de güçlü bir yapıya sahip olmasına rağmen pazarlamadaki etkinlikleri zayıftır. Üretici birliklerinin yanı sıra Türkiye'de 1.077.000 ortağı bulunan Tarım Kredi Kooperatiflerine Ankara ilinden 24.192 kişi ortak olup Türkiye oranı %2,2'dir.

Tablo 4. Ankara İli Tarımsal Üretici Birlikleri ve Üretim Kapasiteleri, 2012

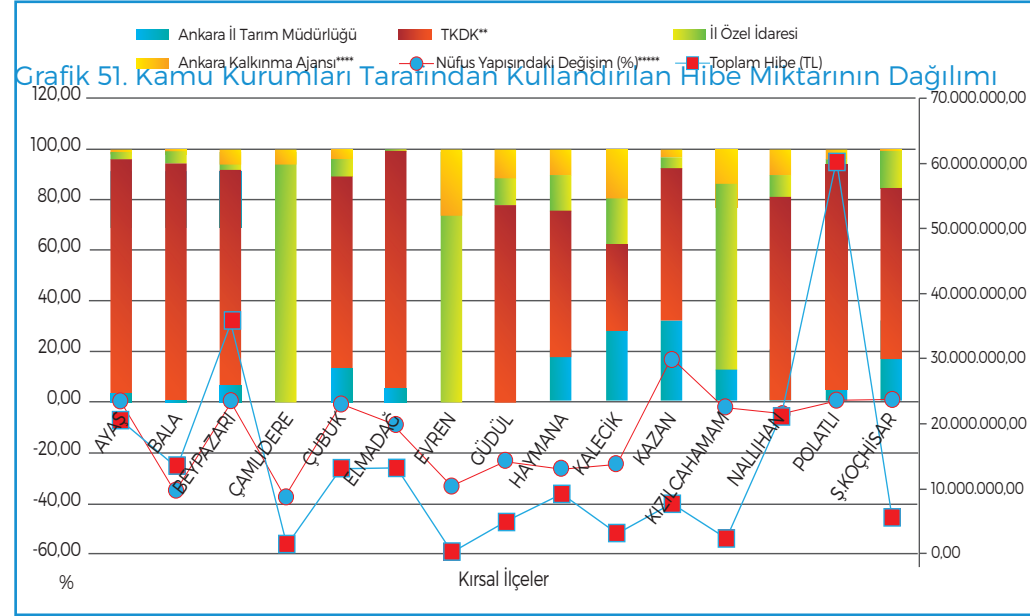
İLÇE	ÜRETİCİ BİRLİĞİNİN ADI	ÜRÜN GRUBU	ÜYE SAYISI	Üretim Kapasitesi (Birlik)	Üretim Kapasitesi (İlçe)
Merkez	Kırmızı Et Üreticileri Birliği	Hayvansal	213	360 ton/yıl	-
Polatlı	Organik Tahıl Üreticileri Birliği	Tarla	16	-	-
Bala	Tahıl Üreticileri Birliği	Tarla	30	350000 ton/yıl	-
İl Bazında (Çubuk, Beypazarı, Elmadağ, Hasanoğlu, Haymana Yenikent)	Yumurta Üreticileri Birliği	Hayvansal	17	446.058.880 adet/yıl	-
İl bazında	Kanola Üreticileri Birliği	Tarla	28	198.30 dekar 45.920 Ton/yıl	600 dekar 150 Ton/yıl
Haymana	Organik Tahıl Üreticileri Birliği	Tarla	16	699,3 Dekar	-
Beypazarı	Sebze Üreticileri Birliği	Sebze	50	29.846,5 ton/yıl	250.000 ton/yıl
Kalecik	Üzüm Üreticileri Birliği	Meyve	59	1.550,4 ton/yıl	136.600 ton/yıl
Çubuk, Akyurt ve Porsaklar İlçeleri	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	31	4.473,2 ton/yıl	4.473,2 ton/yıl
Nallıhan	Yağlı Tohum Üreticileri Birliği	Tarla	16	-	-
Nallıhan	Sebze Üreticileri Birliği	Sebze	90	847.324 ton/yıl	40.000 ton/yıl
Polatlı	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	21	3.835,20 ton/yıl	3.835,20 ton/yıl
Gölbaşı	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	25	374.387 ton/yıl	374.387 ton/yıl
Çankaya, haymana ve bala ilçeleri	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	22	3.705.450 ton/yıl	3.705.450 Ton/yıl
Altındağ, Beypazarı, Çamlıdere, Elmadağ, Evren, Gündül, Kalecik, Kızılcahamam, Mamak ve Yenimahalle İlçeleri	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	25	4.152.880 ton/yıl	4.152.880 ton/yıl
Ayaş, Kazan ve Sincan İlçeleri	Süt Üreticileri Birliği	Hayvansal	17	3643 ton/yıl	3643 ton/yıl

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2012

8. PROJE BAZLI TARIMSAL DESTEKLER

Tarım sektöründe iki tür destek kategorize edilebilir. Bunlardan birincisi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen ulusal desteklerden oluşur. Genellikle, gübre, mazot desteğinden biyolojik mücadeleye, hayvancılık desteklerinden sertifikalı tohum üretim desteğine; tarımsal danışmanlık sistemine katılım, çiftçi muhasebe veri ağı desteklerinden tarım havzaları üretim ve destekleme modeline kadar çok çeşitli bir yelpazeye sahiptir. Diğer destek türü ise daha çok proje bazlı verilen kırsal kalkınma odaklı hibelerdir. Bu hibeler ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen kırsal Kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programı, il özel idareler tarafından yürütülen kırsal Kalkınma programları, Kalkınma Ajansları tarafından kullanılan hibe programları ve AB hibe programı olan katılım öncesi tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme programıdır.

Grafik 51'de iki önemli husus özetlenmiştir. Bunlardan ilki, kamu kurumları tarafından kullanılan hibe tutarları, ikincisi ise kırsal alan özelliği gösteren ilçelerdeki 2007-2012 arası nüfus değişimidir. Açıkça görüldüğü gibi, çok kısa sürede kurulmuş olmasına karşın, kullandığı hibe miktarlarının büyüklüğü ile dikkat çeken Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu bölgenin öne çıkan kuruluşlarından birisi olmayı başarmıştır. Desteklediği projelerin ortak özelliği ise diğer kurumlarla kıyaslandığında daha Büyük çaplı projeler olmasıdır. Buna karşın, kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi altında kırsal turizmden iç su balıkçılığına kadar bir dizi proje fikirleri de desteklenmektedir. Fakat geçmiş dönemdeki desteklerden görülmektedir ki, bu desteklerin toplam tutar içerisindeki payı çok düşüktür. Sadece % 5'ten az bir bütçe bu tedbir için kullanılmıştır. Kullanılan hibe tutarının % 89'u Tarım işletmelerine Yatırım kapsamında kullanılırken sadece % 6 kısım işleme ve pazarlama tedbiri için belirtilen yıllar arasında kullanılmıştır. Ankara Kalkınma Ajansında son yıllarda kurulmuş bir kurum olması ve kullandığı hibe tutarları göreceli olarak daha az olmasına karşın, neredeyse tüm ilçelere hibe verilmesini sağlayarak ilçeler arası dengeli bir dağılım yaratmaktadır. Çevre ilçelerde en fazla hibelerden faydalanan ilçeler Beypazarı, Ayaş ve Nallıhan olurken, en az destek alan ilçeler ise nüfusun daha yaşlı olduğu Çamlıdere ve Evren ilçeleri olmuştur.

*2006-2014; **2012-2014; ***2004-2012; ****2010-2014; *****2007-2012

9. GENEL DEĞERLENDİRME

Ankara Türkiye’de kentleşme oranı en yüksek olan şehirlerden birisidir. Kırsal alanların nüfusu hızla düşmekte, tarımla uğraşan nüfus hızlı bir azalış göstermektedir. Ankara il ekonomisinde tarım sektörünün GSKD’den aldığı pay ise hafif düşmeler görülse bile yerini koruyabilmiştir. Hızlı kentleşmenin görüldüğü Ankara’da kentsel tarım kaçınılmaz hale gelmektedir. 2005 yılında çıkarılan Toprak Koruma ve Arazi Kullanım kanunu ile birlikte, tarım topraklarının tarım dışına çıkarılması zorlaştırılmış olsa da, Ankara’da tarım dışı kullanımına izin verilen mutlak arazi miktarının önemli ölçülerde azaltılması gerekmektedir. Tarımın devamının sağlanması açısından işlenebilir tarım arazileri içerisinde sulanabilir arazi miktarının artışı kentin tarımına yön verecektir.

Bununla birlikte tarımsal ürünlerin ihracat ve ithalat durumu için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Nitekim 2014 yılında tarımsal ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 0,36 olmuştur. Tarım sektöründe kullanılan banka kredi miktarlarında tarımdan çekilen nüfusa paralel olarak ciddi düşüşler gözlemlenmiştir.

Ankara’nın 1996 yılında 13.258.760 dekar olan toplam tarım alanı 2014 yılında 12.202.064 dekara gerilemiştir. Bulunduğu coğrafyanın iklim şartlarından dolayı tahıl üretiminin baskın üretim kolu olduğu Türkiye’nin önemli şehirlerden birisi olan Ankara’da arpa ürünü haricinde ekimi yapılan tahıl alanları yıllar içerisinde ciddi oranda düşerken, nadasa bırakılan alanlarda önemli artışlar olmuştur. Sebze ve meyve alanları ise yıllar içerisinde nispi artışlar göstermiştir. Polatlı, Haymana ve Bala en fazla hububat ekim alanına sahip ilçeler iken Kazan ve Beypazarı en fazla sebze ekim alanına; Çubuk, Kalecik ve Kızılcahamam ise en çok meyve ve bağ alanlarına sahip ilçelerdir.

Son 10 yıllık dönem içerisinde tarımsal alanların kimyasal gübre kullanımı sonucu kaybı, insan sağlığının daha ön plana çıkması gibi sebeplerden ötürü organik tarım gündemin ön sıralarında yer alan bir konu olmuştur. Bu gelişmelerin paralelinde Ankara tarımsal üretiminde organik bitkisel üretimin payı her geçen yıl artmayı başarmıştır. Çiftçilerin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi ekim alanları yetersiz olan yem bitkileri üretimidir. Ne yazık ki Ankara ilinde üretilen yem bitkileri üretimi Türkiye’de üretim artışına paralel bir seyir izleyemeyerek Türkiye oranı yıllar içerisinde düşmüştür. Önemli ithalat kalemlerinden birisi olan yağlı tohumlu bitkilerin

üretiminde ise bir artış olduğu görülmektedir. Yağlı tohumlu bitkilerdeki artış ilin dışı karşı bağımlılığını azaltma bakımından faydalı olacaktır.

Ankara sadece tahıl üretiminde değil aynı zamanda sebze üretiminde de pay sahibi bir ildir. Ankara'da başta Polatlı ilçesi olmak üzere kuru soğan üretimi hızlı bir artış göstermiştir. Öyle ki, 2014 yılına gelindiğinde Türkiye'de üretilen her 5 kuru soğandan birisi Ankara'da üretilir hale gelmiştir. Kuru soğan üretimine benzer bir şekilde marul üretimi de yıllar içerisinde hızlı bir artış göstermiştir. 2014 yılında Türkiye marul üretiminin % 20'sinden fazlası Ankara ilinde üretilmiştir. Beypazarı havucuyla ün salan Ankara ilindeki havuç üretimi son 20 yıllık süreç incelendiğinde dikkate değer bir artış gözlemlenmemiş olup Ankara havucunun Türkiye üretimindeki payı ise yıllar içerisinde gitgide azalış göstermiştir. Bu yüzden, Beypazarı havucunun bir marka halinde gerek yurt içi gerekse AB gibi kurumlar tarafından tescil edilmesi önümüzdeki süreçte Ankara havucunu tekrar ön sıralara çıkarabilir. Kazan ve Polatlı kavunu olarak isim yapan Ankara ilinde kavun üretimi Türkiye'de ki payını korumayı başarmıştır. Geçmişte Türkiye dut üretiminde önemli bir paya sahip olan Ankara yıllar içerisinde gerilerek % 11,2'lik paydan % 6,7'ye kadar düşmüştür. Çiftçinin karşılaştığı en büyük sorunlardan birisi üretimden tüketime kadar geçen sürede ürünlerin muhafazasının olmadığından dolayı ürünlerin çok düşük fiyatlarla pazara sunulması veya imha yoluna gidilmesidir. Bu yönüyle Ankara lisanslı depoculuk potansiyeli ile birçok yatırıma öncülük edecek bir ildir.

Bitkisel üretim ile birlikte, hayvancılık ve hayvansal ürünler bakımından Ankara kümes hayvancılığı, koyun ve sığır yetiştiriciliğinde pay sahibi bir şehirdir. Özellikle son yıllarda yerli ırkların kültür ve melez ırkıyla ikamesi önemli ölçüde verimlilik artışına neden olmuştur. Kırmızı et fiyatlarındaki artış ile birlikte broiler ve yumurta tavukçuluğuna olan talep artmıştır. Örneğin, Türkiye yumurta tavukçuluğunun yaklaşık % 4'ünü elinde bulundurmaktadır. Geçmişten günümüze yüzyıllarca Anadolu topraklarında Ankara keçisi olarak bilinen keçi türü yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Son 5 yıl içerisinde azda olsa keçi sayısında bir artış yakalanmıştır. Bu trendin devam ettirilmesi keçisi olarak ün salan Ankara ekonomisi ve turizmi açısından önemlidir. Hayvansal üretimin yanı sıra Ankara ilinde işleme sanayi de oldukça gelişmiş olup kesimhane kapasitesi bakımından Türkiye'de % 5'lerin üzerinde bir paya sahiptir.

Üretici birliği bakımından da Ankara özellikle neredeyse hemen hemen her ilçede örgütlenmiş süt üretici birlikleri ile öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Ankara ekonomisinde önemli bir yere sahip sebze tarımında da sebze üretici birlikleri azımsanmayacak orandadır.

Sonuç olarak, Ankara ili Anadolu topraklarında geçmişten günümüze verimli topraklarında tarımsal üretimin can bulduğu bir şehir olmuştur. Her ne kadar kırsal alanlar terk ediliyor olsa da gelecek yüzyılın stratejik

sektörlerinden birisi olarak görülen tarımın sürdürülebilirliğinin sağlanması Ankara'da yaşayanlar kadar Türkiye nüfusu açısından da önemlidir. Unutulmamalıdır ki son yıllarda hızlı bir göçe maruz kalan Ankara 2014 yılı itibarıyla Türkiye nüfusunun yaklaşık % 6,6'sını oluşturmuştur. Fakat Ankara'da et, süt vb. temel besin kaynaklarının üretimi artan nüfus ile paralel bir artış göstermediğinden kendine yeter bir başkent olma özelliği yıldan yıla kaybolmuştur. Bu yüzden, üretim artışı yönüyle, özellikle bilgi teknolojisinin tarımda etkili bir şekilde kullanıldığı, yenilikçi uygulamaların benimsenerek yaygınlaştırıldığı, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan Ankara keçisi, bitki ve hayvan türlerinin üretiminin teşvik edilmesi kadar verimliliği yüksek bitki türleri ve hayvan ırklarının geliştirilmesi, organik tarım, yağlı tohumlar, kuru soğan, arpa, kavun, vişne, kalecik karası üzüm ve marul üretiminde yakalanan büyümenin devam ettirilmesi, özellikle kırmızı et sektöründe faaliyette bulunan kesimhane ve işleme endüstrisinin gerekli kalite ve hijyen standartlarına kavuşturulması, süt sektöründe soğuk zincirin tamamlanması, sütte olduğu gibi diğer tarımsal üretim dallarında da sözleşmeli üreticiliğin yaygınlaştırılarak teşvik edilmesi, her türlü teknolojinin Ankara çiftçisi ile buluşturulması, biyogaz üretiminin özendirilmesi, organik üretimin yaygınlaştırılması, geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin yerini ekonomik yönden hayatta kalabilen rekabet edebilir, profesyonel tarım işletmelerinin alması, jeotermal seracılık ve örtü altı çiçek yetiştiriciliği gibi katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilerek bölge ekonomisine canlılık kazandırılması, üreticiler ile araştırmacılar arasındaki zayıf bağlantının eğitim yoluyla güçlendirilmesi ve üretici örgütlerinin kurumsal kapasitesinin artırılarak daha aktif hale getirilmesi Ankara'yı önümüzdeki dönemlerde tarım bakımından tekrar gündeme taşıyacak örnek uygulamalar olacaktır.

10. ANKARA İÇİN GELECEĞE YÖNELİK TARIMSAL BEKLENTİLER

- 2012 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediyesi Yasası ile mahallelere dönüşen köyler ile birlikte, kır-kent arasındaki ince ayırım kalkmıştır. Bu yüzden Ankara ilinde yapılan tarımsal amaçlı faaliyetleri kent tarımı kapsamında değerlendirmek yanlış bir tanımlama olmayacaktır. Birçok gelişmiş ülkede kentsel tarımın payı her geçen yıl daha artmaktadır. Kentsel tarım iki açıdan önem arz etmektedir. Birincisi, artan nüfus ihtiyaçlarına karşılık daha sağlıklı ve güvenilir bir izleme sisteminden dolayı tüketicilerin daha sağlıklı gıdalara erişimi, ikincisi ise, şehir içerisinde yapılan seracılık vb. faaliyetlerinin artması şehrin tüketmiş olduğu CO₂ salınımlarının azaltılmasına hizmet etmesidir.
- Küçük bir paya sahip olsa da geleneksel tarımsal üretimini sürdüren geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin tarım-gıda arz zincirinde karşılaşmış oldukları pazarlama problemleri gelecekte de sorun olmayı sürdürecektir. Mikro ölçekli bu işletmelerin teknik ve finansal bakımdan desteklenmesi gerekmektedir.
- Tarım sektöründeki küçük ölçek probleminden ötürü örgütlenme düzeyi oldukça düşüktür. Özellikle kooperatif ve tarımsal derneklerin kurumsal kapasitelerini artırmaya yönelik spesifik destekler olmalıdır. Pazarlama ve satış konusunda e-ticaret ve e-pazarlama uygulamalarının yaygınlaştırılması satış problemlerini azaltmaya yardımcı olacaktır.
- Ankara ilindeki tarımsal üretim potansiyeli yüksek olmasına karşın, birincil tarımsal ürünlerin tarıma dayalı sanayiindeki etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Özellikle üretim potansiyeli olan ekonomik yönden geri kalmış ilçelerde kurulacak tarıma dayalı sanayi işletmeleri gerek tarımsal üretimin etkin bir şekilde katma değere dönüşmesi gerekse yaratacağı istihdam bakımından önemlidir.
- Tarıma dayalı sanayiine hammadde sağlayacak üreticilerin en büyük sorunlarından birisini oluşturan soğuk hava depolarının ilçe merkezlerinde teşvik edilmesi, meyve ve sebze üretiminde önemli artışlara neden olacaktır.

- Ankara sahip olduğu ileri teknolojisi ve ileri teknoloji üreten güçlü firmaları ile Türkiye'nin önde gelen illerinden birisi olmasına karşın, ileri teknoloji uygulamalarının tarım sektöründe kullanımı yeterli düzeye gelememiştir. Bu yüzden, ileri teknolojinin tarım sektöründe hızla hayata geçirilmesi Ankara'nın tarım sektörü ile de ön plana çıkmasına neden olacaktır.
- Enerji kaynaklarının % 90'dan fazlasını ithal eden ülkemiz açısından yenilenebilir enerji kaynakları önem arz etmektedir. Tarımsal ürünlerden elde edilen biyoetanol üretimini artırmaya yönelik ekilebilir durumda olup nadasa bırakılmış arazilerin belirli tarım ürünlerinin üretimi için teşvik edilmesi kent ekonomisine önemli bir girdi sağlayacaktır.
- Kamu sektörü tarafından tarım sektörüne ayrılan bilgi ve inovasyon bütçesi çok küçük olup, özellikle şehrin tarımsal üretiminin ağırlıklı olarak yapıldığı Polatlı ilçesinin yer aldığı bölgede kurulabilecek bir Gıda İnovasyon Merkezi bölgede üretilen ürünün kalitesi ve katma değerini eş zamanlı olarak artıracaktır.
- Yerel ürünlerin satışının teşvik edilmesine yönelik her ay bir ilçenin seçilerek yerelde tüket kampanyası yapılarak yerel ürünlere olan ilginin artırılması sağlanmalıdır.
- Ankara bulunduğu coğrafya itibarıyla karasal iklimin hüküm sürdüğü bir bölge olmasına karşın, zengin termal kaynaklara sahiptir. İthalatta önemli bir payı olan kesme çiçek gibi katma değeri yüksek ürünlerin termal seralarda yetiştiriciliği yaygınlaştırılmalıdır.
- Ankara'da tarım ve kırsal kalkınmaya destek veren kurumların eşgüdümlü çalışması önemli bir role sahiptir. Zira çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından zaman zaman sağlanan destekler birbirini tamamlayıcı olmaktan uzağa gidebilmektedir. Bu yüzden, özellikle Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Ankara İl Koordinatörlüğü ve Ankara Büyükşehir Belediyesi gibi kırsal alanda hizmetleri ve destekleri olan kuruluşların "Başkentin akıllı bir tarım kenti haline getirilmesi" hedefi doğrultusunda birbiriyle bütüncül özel olarak tasarlanmış politikaların belirlenmesi ve uygulanması konusunda sıkı işbirliği içerisinde çalışmaları gerekmektedir.

11. KAYNAKLAR

- Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2015). İklim Verileri, Ankara.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 51. Bölge Müdürlüğü (2015). Ankara İline Ait Taban Suyu Miktarları, Ankara.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2012). Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, <http://www.tarimreformu.gov.tr/Icerik.aspx?MenuID=108>, Erişim tarihi: 05 Temmuz 2012.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2014). Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü, Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Bölümü, Ankara.
- Mülga Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ortak Piyasa Düzenleri Alt Çalışma Grup Raporları, Ankara.
- Mülga Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, Mülga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (2010a). <http://www.kkgm.gov.tr/genel/birimfaal.html>, Erişim tarihi: 17 Aralık 2010.
- Mülga Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, Mülga Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (2010b). 2009 Yılı Gıda Sanayi Envanteri. Ankara: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü.
- Mülga Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (2010). Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na Kayıtlı Ankara'da ki İşyerleri, Ankara.
- OECD (2013). Compendium of Agri-environmental Indicators.
- OECD (2015). Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2015.
- TÜİK Veri Tabanları, Bölgesel İstatistikler (2014). www.tuik.gov.tr
- Türk Bankalar Birliği (2012). Banka ve Sektör Bilgileri, www.tbb.org.tr, Erişim tarihi: 07.07.2012.